

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань, лабораторних
та самостійних робіт студентів
спеціальності 072 "Фінанси,
банківська справа та страхування"
освітніх програм "Фінанси і кредит"
та "Митний контроль"
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2023**

УДК 336.76(072.034)

P94

Укладачі: Н. М. Внукова
С. А. Ачкасова

Затверджено на засіданні кафедри митної справи і фінансових послуг.
Протокол № 1 від 01.09.2022 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Ринок фінансових послуг [Електронний ресурс] : методичні
P94 рекомендації до практичних завдань, лабораторних та самостійних
робіт студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа
та страхування" освітніх програм "Фінанси і кредит" та "Митний кон-
троль" другого (магістерського) рівня / уклад. Н. М. Внукова,
С. А. Ачкасова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 96 с.

Подано практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього вико-
нання, а також завдання для самостійного опрацювання з навчальної дисци-
пліни, що будуть сприяти набуттю майбутніми фахівцями професійних компе-
тентностей для вирішення фінансово-економічних завдань розвитку ринків
фінансових послуг.

Рекомендовано для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська
справа та страхування" освітніх програм "Фінанси і кредит" та "Митний кон-
троль" другого (магістерського) рівня.

УДК 336.76(072.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2023

Вступ

У сучасних економічних умовах особливо актуальним є створення ефективного ринку фінансових послуг, що виконував би функції розподілу та обороту капіталу від інвестора до виробника, визначав критерії ефективного використання фінансових ресурсів за секторами економіки, вирішував економічні проблеми на грошовому, валютному, фондовому ринках та на ринку позичкового капіталу, а також забезпечував прогресивний розвиток лізингових послуг та факторингу.

Предметом навчальної дисципліни "Ринок фінансових послуг" є опрацювання особливої сфери грошових відносин, що виникають у процесі руху фінансових ресурсів між державою, юридичними та фізичними особами за умов надання фінансових послуг спеціалізованими фінансовими і кредитними установами та іншими фінансовими інститутами.

Об'єктом вивчення є процес надання фінансових послуг суб'єктам господарювання і підприємництва та фізичним особам.

У процесі навчання студенти здобувають необхідні знання під час лекційних, практичних занять, виконання індивідуальних завдань і самостійної роботи, що є необхідним елементом успішного засвоєння навчальної дисципліни та вивчення фінансово-економічної літератури, законів нормативних актів із питань формування та розвитку ринку фінансових послуг.

Навчальна дисципліна "Ринок фінансових послуг" передбачає засвоєння студентами знань, які висвітлюють питання, що стосуються структури та суб'єктів ринку фінансових послуг, функцій його складових, видів діяльності, основних завдань державного регулювання ринку фінансових послуг. Ця навчальна дисципліна є базовою для підготовки фахівців зі спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування". Студент повинен здобути знання, сформувані системне розуміння взаємозв'язків суб'єктів на ринку фінансових послуг та окремих фінансових установ; навчитися визначати економічні передумови й потреби у споживанні фінансових послуг учасниками ринку та можливості задоволення цих потреб використанням різних видів фінансових послуг; набути навичок у комунікаціях під час виконання індивідуальних завдань, виявити автономність і відповідальність під час самостійної роботи.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти за результатами вивчення навчальної дисципліни наведено в таблиці.

Компетентності та результати навчання за навчальною дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Для ОПП "Фінанси і кредит"	
ЗК 5. Здатність приймати обґрунтовані рішення	ПР 01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності
СК 1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності	ПР 11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень
Для ОПП "Митний контроль"	
ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	РН 13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів
СК 3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування	РН 07. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності

Під час проведення практичного заняття студенти самостійно або в малих групах вирішують запропоновані практичні завдання різного рівня складності. Наприкінці заняття для виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладач робить перевірку роботи, яку виконували студенти, та робить підсумки з виставленням відповідної оцінки, залежно від результатів виконаної роботи. **Практичні завдання** спрямовані на формування вмій і навичок у виконанні певних видів економічної роботи, а саме розрахунків економічних показників, обґрунтування висновків про напрями поліпшення діяльності фінансових установ та ін.

Під час викладання навчальної дисципліни з метою реалізації визначених освітніми програмами спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування" компетентностей та освітньо-наукових результатів на лабораторних та практичних та лабораторних заняттях передбачено застосування таких методів навчання, як: групова робота, ділові ігри та кейси.

Під час практичних занять використовують: пояснювально-ілюстративний, частково-пошуковий та дослідницький методи викладання.

Виконання практичних освітніх завдань за навчальною дисципліною сприяють формуванню у студентів *soft skills*.

Організація позааудиторної самостійної роботи погоджена із цілями навчання. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу цієї навчальної дисципліни є самостійна робота, яка містить широкий набір різних видів завдань. Це сприяє розвитку у студента нових навичок і вмінь, особливо щодо організації власної роботи, зокрема спрямованої на досягнення результату. Позааудиторне навчання спрямоване на формування та здійснення компетентної поведінки особи під час виконання професійних завдань.

Основні види самостійної роботи: опрацювання та вивчення нормативної бази, рекомендованої літератури; вивчення основних термінів і понять; підготовка до практичних та лабораторних занять; контрольна перевірка особистих знань за питаннями для самостійного поглибленого вивчення та контрольними запитаннями для самодіагностики; підготовка до поточного і підсумкового контролю.

Для студентів денної форми навчання в межах позааудиторної самостійної роботи передбачено виконання творчого індивідуального завдання, методичні рекомендації до виконання якого наведено в додатку А.

Для студентів заочної форми навчання позааудиторної самостійної роботи передбачено виконання творчого індивідуального завдання, методичні рекомендації до виконання якого наведено в додатку Б.

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань, лабораторних та самостійних робіт студентів

Змістовий модуль 1 Основні організаційно-економічні засади регулювання і контролю діяльності фінансових установ в Україні

Тема 1. Фінансові послуги, їхня класифікація та роль в економіці

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 1.1

Фінансові послуги з автокредитування в Україні надають провідні банки. Визначити склад клієнтів, яким надають такі фінансові послуги.

Проаналізувати умови їхнього надання різними банками. Доведіть, що автокредитування є фінансовою послугою.

Завдання 1.2

Фізична особа Павлюк О. І. працює у лікарні вже 10 років. Потенційний отримувач фінансової послуги запланував ремонт у своїй квартирі, але грошових коштів не вистачає, тому вирішив стати членом кредитної спілки "Перше кредитне товариство" та скористатися його послугами.

Які передумови стати членом кредитної спілки та одержати в ній фінансові послуги? У чому особливість діяльності кредитної спілки з надання фінансових послуг?

Завдання 1.3

Агровиробник звернувся в лізингову компанію на укладання договору фінансового лізингу з одержання фінансової послуги.

Які умови надання фінансової послуги відповідно до Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг"? Чи відповідає фінансовий лізинг як фінансова послуга цим вимогам?

Завдання 1.4

Страхова компанія "Арма" звернулася до страхової компанії "Вексель" із метою надання їй послуг із формування, розміщення страхових резервів та управління ними.

Чи може страхова компанія "Арма" надавати такі послуги відповідно до Закону України "Про страхування"? Чи належить така фінансова діяльність до надання фінансових послуг?

Завдання 1.5

Фінансова установа хоче займатися наданням послуг факторингу.

Які суб'єкти мають право здійснювати факторингові операції? Які ознаки надання факторингу відповідають вимогам надання фінансових послуг?

Методичні рекомендації до практичних завдань 1.1 – 1.5

Фінансовими послугами в Україні вважають операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, із метою одержання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. До фінансових послуг, згідно з частиною першою статті 4 Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", належать: торгівля валютними цінностями; залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо подальшого їхнього повернення; фінансовий лізинг; надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту; надання гарантій; фінансові платіжні послуги; у сфері страхування; діяльність у системі накопичувального пенсійного забезпечення; професійна діяльність на ринках капіталу; факторинг; банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність"; послуги, пов'язані з оборотом фінансових віртуальних активів. Фінансові послуги, надання яких передбачається іншими законами, підлягають включенню до переліку, визначеного частиною першою цієї статті 4. Надання фінансових послуг, не включених до зазначеного переліку, заборонено.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", його структурно-логічна схема.
2. Сучасний стан розвитку ринку фінансових послуг і в Україні і світі.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвати та охарактеризувати функції ринку фінансових послуг.
2. Чим розрізняють первинний і вторинний ринки цінних паперів?
3. Провести розподіл фінансових інструментів залежно від ризику.
4. Чим відрізняють пайові фінансові інструменти від боргових?
5. Назвати основні функції учасників ринку фінансових послуг у здійсненні операцій із надання фінансових послуг (на прикладі кредиторів, позичальників, лізингодавців, страховиків та ін.).

Рекомендована література: основна [3; 20 – 22; 24]; додаткова [29; 32; 59; 69].

Тема 2. Умови створення та діяльності фінансових установ

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 2.1

Сорок громадян України, які проживають у Харківській області, вирішили заснувати кредитну спілку.

Згідно з чинною нормативно-правовою базою, необхідно визначити та навести ґрунтовні рішення щодо правомірності дій засновників. Доведіть можливість створення кредитної спілки в такому складі.

Завдання 2.2

Десять громадян України, які є фізичними особами, вирішили заснувати ломбард і мають намір наповнити статутний капітал у розмірі 150 000 грн.

Необхідно визначити можливість, етапи створення ломбарду, його організаційно-правову форму, а також необхідність у ліцензуванні його діяльності. Чи буде достатнім цей статутний капітал для заснування ломбарду?

Завдання 2.3

П'ятеро громадян України планують створити страхову компанію.

Які існують вимоги до її створення? Чи є можливість сплати статутного капіталу в матеріальній формі?

Завдання 2.4

Компанія А має річний прибуток 1 200 тис. грн і кількість випущених акцій 1 100 шт. Компанія Б має річний прибуток 300 тис. грн і кількість випущених акцій 600 шт. Мінове співвідношення становить 1:5.

Визначити розмір збільшення прибутку на одну акцію фінансової компанії А після поглинання нею компанії Б.

Завдання 2.5

Компанії А і Б мають такі показники до поглинання (табл. 1).

Визначити максимально можливу ціну придбання та мінове співвідношення в разі поглинання компанією А компанії Б, що не призведе до розмивання прибутку на одну акцію.

Таблиця 1

Вихідні дані

Компанія	Прибуток, тис. грн	Кількість акцій, тис. шт.	Ціна акції, грн
А	300	3	200
Б	200	4	80

Завдання 2.6

Компанія А поглинає компанію Б. Компанії А і Б мають такі показники до поглинання (див. табл. 1).

Визначити вигоди акціонерів компаній А і Б за умови купівлі акцій компанії Б за ринковою ціною.

Завдання 2.7

Компанії А і Б мають такі показники до поглинання (табл. 2).

Визначити ефективність поглинання компанією А компанії Б під час купівлі акцій компанії Б за ціною 125 грн за акцію. Якою має бути ціна акції компанії А після поглинання, що не призведе до розмивання прибутку на акцію та зменшення мультиплікатора Р / Е до поглинання? Якою буде ефективність поглинання, якщо акції компанії Б будуть куплені за ринковою ціною?

Таблиця 2

Вихідні дані

Компанія	Виручка за рік, тис. грн	Рентабельність продажу, %	Кількість акцій, тис. шт.	Мультиплікатор Р / S (ціна 1 акції / виручка на 1 акцію)
А	300	25	6	5
Б	150	15	2	1

Методичні рекомендації до практичних завдань 2.1 – 2.7

У Законі України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" зазначено, що **фінансова установа** – це юридична особа, яка, згідно з законом, надає одну чи декілька фінансових послуг і внесена до відповідного реєстру за порядком, установленим законом. Відповідно до нього, існують умови створення фінансових установ, що визначають їхню організаційно-правову форму, розмір і форму статутного капіталу, правила надання фінансових послуг тощо. Під час діяльності фінансових установ відбуваються різні перетворення, вони можуть зливатися, поглинатися, банкрутувати, діяти самостійно.

Ефективність угод злиття-поглинання (*M&A – merges and acquisitions*) визначають за показниками зміни прибутку на 1 акцію (*EPS – earnings per share*) та зміни ціни акції після угоди М&А. Для розрахунку кількості акцій після укладання угоди М&А використовують поняття мінового співвідношення акцій (відношення цін акцій компаній-учасників угоди).

Під час оцінювання ефективності угод M&A важливим є урахування поняття "розмивання" прибутку на акцію – зменшення прибутку, що припадає на одну звичайну акцію у результаті можливого в майбутньому випуску додаткових звичайних акцій без відповідного збільшення активів чи прибутку товариства або в результаті угод M&A. Із метою запобігання ефекту розмивання прибутку як критерій його наявності застосовують цінові мультиплікатори оцінювання вартості бізнесу – коефіцієнти, що розраховують шляхом ділення ціни продажу (пропонування) подібного підприємства або його ринкової капіталізації на відповідний фінансово-економічний або інший показник, що характеризує його діяльність. Щоб запобігти ефекту розмивання прибутку на акцію, значення мультиплікаторів до та після укладення угоди M&A мають бути однаковими. У табл. 3 надано найбільш поширені мультиплікатори для оцінювання бізнесу.

Таблиця 3

Найбільш поширені цінові мультиплікатори

Мультиплікатор	Опис мультиплікатора
P / S	P (<i>price</i>) – ціна 1 акції (за даними біржових торгів)
	S (<i>sales</i>) – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 1 акцію
P / E	P (<i>price</i>) – ціна 1 акції (за даними біржових торгів)
	E (<i>earnings</i>) – прибуток на 1 акцію

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Об'єднання фінансових установ.
2. Законодавче регулювання діяльності інвестиційних фондів.
3. Ліцензування діяльності фінансових установ.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Пояснити значення фінансового посередництва в розвитку економіки та товарного ринку.
2. Визначити проблеми функціонування ринків фінансових послуг за відсутності фінансових посередників.

Рекомендована література: основна [3; 11; 12; 16; 19; 22; 24; 29]; додаткова [31; 69; 138].

Тема 3. Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 3.1

2018 року між банком, з одного боку, та клієнтом – з іншого, укладено кредитний договір про одержання клієнтом кредитних грошових коштів у іноземній валюті в сумі 30 000 дол. США строком на 15 років та сплату процентів у розмірі 12 % річних. У розділі "Предмет договору" зазначено: "На умовах Договору Кредитор зобов'язується надати Позичальнику грошові кошти в розмірі 30 000 дол. США зі зарахуванням цієї суми в доларах США на поточний рахунок Позичальника". Також кредитним договором передбачено, що повернення кредиту здійснюють в іноземній валюті. Клієнт звернувся 2019 року до суду, бо вважає, що банком порушено його законні права, а кредитний договір за своїм змістом і текстом не відповідає вимогам чинного законодавства України.

У чому полягає державне регулювання в галузі надання фінансових послуг? Чи є порушення з боку банку щодо укладання зазначеного кредитного договору? Які особливості кредитування фізичних осіб банком в іноземній валюті?

Завдання 3.2

У межах пруденційного нагляду банківських фінансових установ та, відповідно до плану банківського нагляду, на вимогу Національного банку України в кінці 2018 року ПАТ "Укрсоцбанк" повинен був здійснити внутрішній аудит своєї діяльності. За результатами цієї перевірки Національний банк України повинен вирішити, чи забезпечена стабільність

та ефективність діяльності цього банку та чи своєчасно банк виконує зобов'язання перед своїми вкладниками.

На базі публічної фінансової звітності Розрахувати економічні нормативи діяльності банку (ПАТ "Укрсоцбанк") за 2017 – 2018 роки як елемент пруденційного нагляду. Які перетворення відбулись з цим банком у теперішній час?

Завдання 3.3

2021 року між клієнтом Дмитренком О. В. та банком укладено договір депозитного внеску. Проте фінансова установа не перерахувала на розпорядження клієнта грошові кошти з його поточного рахунка на відповідний депозитний рахунок у визначений строк і, таким чином, порушила умови договору. Клієнт Дмитренко О. В. звернувся до фінансової установи із заявою про негайне перерахування грошових коштів на відповідний рахунок та відшкодування збитків, завданих через некомпетентність працівників банківської установи. Проте банк не відреагував належним чином на цю заяву та відмовився компенсувати будь-які збитки клієнтові.

Розгляньте правомірність дій банку. Навести заходи щодо захисту прав клієнтів. Навести приклади порушень банками прав споживачів за даними НБУ.

Завдання 3.4

Банк А безакцептно списав із кредитного рахунка клієнта платіж як страхову премію. До того ж клієнт не був попереджений про цю процедуру, а дізнався лише після того, як фінансова установа надіслала повідомлення факту нарахування пені за невикплату за кредитом (виплату за кредитом не перераховано за рахунок оплати за страхування). Клієнт Коробов А. І. як клієнт банку А звернувся до Всеукраїнської громадської організації захисту прав споживачів фінансових послуг щодо законності дій банку.

Надайте аргументацію щодо правомірності дій банку. До якої ще державної установи мав звернутися клієнт?

Завдання 3.5

Клієнт уклав депозитну угоду із кредитною спілкою "Вогник", відповідно до якої розміщено у кредитній спілці власні грошові кошти в розмірі

3 000 грн строком на 1 рік із виплатою 15 % річних у кінці строку. У день закінчення строку вкладу клієнт звернувся до кредитної спілки з письмовою заявою про повернення вкладу і нарахованих процентів у повному обсязі. Однак кредитна спілка відмовила у видачі вкладу, пославшись на відсутність грошових коштів.

Що порушила кредитна спілка? Хто і як повинен захистити права споживача фінансової послуги у кредитній спілці?

Методичні рекомендації до практичних завдань 3.1 – 3.5

Метою державного регулювання ринків фінансових послуг в Україні є здійснення єдиної та ефективною державної політики у сфері фінансових послуг; захист інтересів споживачів фінансових послуг; створення сприятливих умов для розвитку і функціонування ринків фінансових послуг; створення умов для ефективного залучення та розміщення фінансових ресурсів учасниками ринків фінансових послуг, беручи до уваги інтереси суспільства; забезпечення рівних можливостей для доступу до ринків фінансових послуг і захисту прав їхніх учасників; дотримання учасниками ринків фінансових послуг, відповідно до вимог законодавства; запобігання монополізації та створення умов розвитку добросовісної конкуренції на ринках фінансових послуг; контроль за прозорістю і відкритістю ринків фінансових послуг; сприяння інтеграції у європейський та світовий ринки фінансових послуг.

Відповідно до ст. 29 Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" **пруденційний нагляд** є складовою загальної системи нагляду, що проводиться органами, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, і ґрунтується на регулярному оцінюванні загального фінансового стану фінансової установи, результатів діяльності системи та якості управління нею, дотриманні обов'язкових нормативів та інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами.

Відповідно до законів України "Про Національний банк України" та "Про банки і банківську діяльність", а також, згідно з Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні, Національний банк України перевіряє дані про дотримання банками обов'язкових до виконання економічних нормативів.

Напрямами реалізації державного пріоритету у процесі формування системи захисту прав споживачів фінансових послуг в Україні, що вхо-

дять до обов'язків держави за законодавством, є забезпечення здобуття споживачами знань і набуття кваліфікації для прийняття самостійного рішення про споживання такої послуги, відповідно до його потреби, та здобуття знань із питань реалізації їхніх прав.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Методи регулювання банківської діяльності.
2. Удосконалення державного регулювання діяльності фінансових установ.
3. Особливості державного регулювання ринку цінних паперів, відповідно до Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".
4. Пруденційний нагляд за діяльністю фінансових установ на основі оцінювання ризиків в Україні.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Пояснити сутність державного регулювання ринку фінансових послуг.
2. Визначити міжнародні стандарти регулювання ринку фінансових послуг.
3. Навести особливості регулювання фондового ринку у країнах-учасницях ЄС.
4. Визначити міжнародні норми банківського регулювання та нагляду.
5. Визначити міжнародні стандарти пруденційного нагляду.
6. Навести основні положення концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг.

Рекомендована література: основна [3; 20; 21; 24]; додаткова [33; 69; 83; 85; 121].

Тема 4. Фінансовий моніторинг та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 4.1

Клієнт Петренко О. М. має намір придбати цільові облігації в сумі 160 тис. грн. Для цього він переказує зазначену суму на рахунок професійного учасника ринку цінних паперів через касу банку.

Чи є ця фінансова операція пороговою чи підозрілою? Указати суб'єктів первинного фінансового моніторингу за цих умов.

Завдання 4.2

Працівник банку протягом декількох місяців не здійснював належні процедури фінансового моніторингу більше 100 фінансових операцій загальною сумою понад 6 млн грн. Працівник банку підробляв електронні реєстри фінансових операцій з ознаками фінансового моніторингу, що, згідно з чинним законодавством, мали бути спрямовані ним до Державної служби фінансового моніторингу України.

Обґрунтуйте необхідні заходи до працівника банку за порушення відповідальності суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Які заходи впливу має застосувати регулятор?

Завдання 4.3

Між ТОВ А та страховою компанією укладено договір страхування майна. Укладений договір страхування майна передбачає: страхування тільки одного виду ризику – пошкодження майна під час пожежі; низький страховий тариф – 0,05 % за нормою 0,1 – 0,3 %; строк страхування становить півроку. Протягом тижня з моменту укладання договору страхування майна настала страхова подія, у зв'язку з чим страхова компанія виплатила ТОВ А страхове відшкодування в розмірі 6 млн грн. Того самого дня ТОВ А надано фінансову допомогу ТОВ Х у сумі 6 млн грн, зареєстрованому менш ніж 3 місяці тому. Того самого дня ТОВ Х перерахувало 5,9 млн грн фізичній особі, яка проживає в Ліхтенштейні, із призначенням "повернення фінансової допомоги". Під час подальшого з'ясування місцезнаходження застрахованого майна виявлено, що такої адреси та споруди, вказаної в акті про страховий випадок, не існує.

Типову схему відмивання грошових коштів, одержаних злочинним шляхом, із використанням страхової компанії наведено на рис. 1.

Рис. 1. Типова схема відмивання грошових коштів, одержаних злочинним шляхом, із використанням страхової компанії

Обґрунтувати ознаки, за якими фінансові операції підлягають фінансовому моніторингу. Які ознаки підозрілості чи порогового значення мають зазначені фінансові операції в системі фінансового моніторингу?

Методичні рекомендації до практичних завдань 4.1 – 4.3

Згідно із Законом України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" ст. 20 фінансові операції є пороговими, якщо сума, на яку здійснюється кожна із них, дорівнює чи перевищує 400 тис. грн (для суб'єктів господарювання, які проводять лотереї та/або азартні ігри, – 55 тис. грн) або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну за офіційним курсом гривні до іноземних валют і банківських металів 400 тис. грн на момент проведення фінансової операції (для суб'єктів господарювання, які проводять лотереї та/або азартні ігри, – 55 тис. грн), за наявності однієї або більше таких ознак.

Законом України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" визначено

у ст. 21 підозрілі фінансові операції (діяльність) – це фінансові операції або спроба їх проведення незалежно від суми, на яку вони проводяться, якщо суб'єкт первинного фінансового моніторингу має підозру або має достатні підстави для підозри, що вони є результатом злочинної діяльності або пов'язані чи стосуються фінансування тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями програми, з основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконувати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення", його структурно-логічна схема.

2. Еволюція змін у діяльності Групи з розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (далі – FATF).

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Пояснити сутність нормативного регулювання запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

2. Назвати засоби відмивання коштів: фінансові послуги, інструменти, інституційні структури.

3. У чому полягають особливості побудови міжнародної системи протидії легалізації "брудних" коштів.

4. Назвати концептуальні принципи побудови національної системи фінансового моніторингу.

5. Пояснити сутність Міжнародних стандартів – Сорока рекомендацій FATF.

6. Надати визначення порогових операцій фінансового моніторингу.

7. Надати визначення підозрілих операцій фінансового моніторингу.

8. Назвати суб'єктів первинного фінансового моніторингу, їхні права й обов'язки.

9. Назвати суб'єктів державного фінансового моніторингу.

10. Пояснити місце Державної служби фінансового моніторингу України в національній системі фінансового моніторингу.

Рекомендована література: основна [1 – 20]; додаткова [34; 43; 59; 71; 124; 135; 139].

Тема 5. Платіжні системи та переказ коштів

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 5.1

Учасниками платіжної системи, побудованої за принципом клірингу на двосторонній основі, є 4 банки. Кожен із банків розпочав робочий день із нульовим сальдо. За день здійснено такі операції: банк А відправив платіжний переказ банку Б в сумі 5 000 грн, банку В – у сумі 1 000 грн, банку Г – у сумі 3 000 грн; банк Б відправив платіжний переказ банку А в сумі 800 грн, банку В – у сумі 500 грн, банку Г – у сумі 1 500 грн; банк В відправив платіжний переказ банку А в сумі 600 грн, банку Б – у сумі 2 500 грн; банк Г відправив платіжний переказ банку А в сумі 300 грн, банку Б – у сумі 500 грн, банку В – у сумі 100 грн.

Визначити чисту позицію кожного банку на кінець робочого дня.

Завдання 5.2

Порівняти доходи банків за місяць від розміщення залишків карткових рахунків. Вихідні дані наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Вихідні дані

Банки	Залишок за місяць одного карткового рахунка, грн	Кількість карткових рахунків	Річна процентна ставка, %
А	2 500	180	32
Б	500	170	31
В	500	200	28

Завдання 5.3

У філії банку 700 карткових рахунків. Кількість операцій, що виконують держателі карток, – 1 400 операцій на місяць. Сім із десяти операцій – це зняття готівки. За операціями видачі готівки банк одержав комісію у розмірі 1 % від суми зняття. Середня величина однієї операції зі зняття готівки становить 1 000 грн.

Розрахувати середній дохід філії банку на один картковий рахунок.

Завдання 5.4

На підприємстві працює 1 тис. осіб. Їхня середня заробітна плата на місяць становить 12 800 грн. Розмір комісії за операції з коштами заробітної плати дорівнює 1 % від фонду заробітної плати.

Розрахувати річні доходи банку.

Завдання 5.5

Собівартість випуску кредитної картки становить 100 грн, дебетної – 250 грн. У філії випущено 50 кредитних і 150 дебетних карток. Процент, які нараховують на залишки, становлять 5 % на рік. Середньоденний залишок дебетної картки – 1 000 грн. Накладні витрати на обслуговування карток становлять 13 % від вартості емісії.

Розрахувати витрати за картковими програмами банку.

Методичні рекомендації до практичних завдань 5.1 – 5.5

Позиція банку – це співвідношення його вимог і зобов'язань.

За їхньої рівності позиція закрита, за розбіжності – відкрита.

Відкрита позиція є короткою, якщо зобов'язання перевищують вимоги, та довгою, якщо вимоги перевищують зобов'язання.

Для оцінювання прибутковості карткових програм банку необхідно порівняти доходи, що отримує банк від випуску кредитних карт, і можливості надання кредитів за рахунок залишків дебетних карт із витратами за картковими програмами (собівартість випуску кредитних і дебетних карт, накладні витрати на їхнє обслуговування, виплата процентів за дебетними картами).

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією

ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Закон України "Про платіжні послуги", його структурно-логічна схема.
2. Функціонування міжнародних платіжних систем.
3. Перспективи розвитку клірингових розрахунків.
4. Система електронних платежів Національного банку України.
5. Особливості безготівкових розрахунків.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Визначити сутність системи безготівкових розрахунків в організації руху коштів на рахунках у банку.
2. Навести особливості функціонування платіжних систем і надання платіжних послуг.
3. Визначити сутність еквайрингу.
4. Визначити сутність використання спеціальних платіжних засобів.
5. Переказ коштів шляхом використання платіжних інструментів.
6. Що належить до процедури автентифікації?
7. У чому полягає порядок відкриття рахунків?
8. Визначити сутність організації платіжних систем: внутрішньодержавних і міжнародних, загальні умови їхнього функціонування.
9. У чому полягає система захисту інформації та контроль за діяльністю платіжних систем?

Рекомендована література: основна [1 – 8; 11; 14; 15; 20; 29]; додаткова [39; 50; 54; 69; 85; 106; 113; 115; 116; 120; 128 – 131; 135; 136; 142].

Тема 6. Фінансові послуги з обміну валюти

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 6.1

Банк установив такий валютний курс долара США: купівля – 40,25 грн; продаж – 41,45 грн.

Скільки гривень можна одержати за 300 дол. США? Скільки доларів США можна одержати на 200 тис. грн?

Завдання 6.2

Американський імпортер купує 2 млн євро для того, щоб здійснити платіж за товар.

Скільки імпортеру потрібно купити доларів США, якщо банк котирує долар США до євро як 1,081:1,083?

Завдання 6.3

Розрахувати крос-курс фунта стерлінгів до долара США, якщо 1 фунт стерлінгів складає 1,11 долара США, а долар до євро – 1,082.

Завдання 6.4

Знайти в інтернеті курс долара США у швейцарських франках; курс долара США в сінгапурському доларі.

Чому дорівнює крос-курс сінгапурського долара у швейцарських франках та швейцарського франка в сінгапурському доларі на поточний час?

Завдання 6.5

Фінансова компанія має намір одержати кредит у розмірі 10 млн японських єн на один рік під фіксовану ставку 7 % річних. Проте є можливість одержати кредит під "плаваючу" ставку у євро на міжнародному ринку під 6 % річних. Для цього фінансовій компанії необхідно одержати євро на "СПОТ" і та продати єни за євро за форвардом на 1 рік.

Скільки потрібно взяти євро у кредит і за яким форвардним курсом фінансовій компанії вигідно продати єни за євро, якщо курс "СПОТ" на момент одержання кредиту у євро, 1 євро дорівнював 142 японські єни.

Методичні рекомендації до практичних завдань 6.1 – 6.5

Котирування – це вартість однієї валюти щодо іншої.

Під час котирування виокремлюють базову валюту, або базу котирування, валюту котирування. Базою котирування є валюта, узята за одиницю (10 або 100 одиниць). Валюта котирування – змінна величина, що показує ціну базової валюти. Зазвичай базовою валютою є іноземна валюта. Наприклад, котирування USD:UAH = 40,0015 означає, що 1 долар США (USD) можна обміняти на 40,0015 грн (UAH). Базою котирування

є долар США, а валютою котирування – українська гривня. Валютні котирування, тобто ціна однієї валюти в одиницях іншої валюти, бувають двох видів: прямі (*direct*) – це певна сума національної валюти за одиницю іноземної валюти (за базу котирування беруть іноземну валюту); зворотні (непрямі) – це сума іноземної валюти за одиницю національної валюти (за базу котирування беруть національну валюту). Більшість країн світу використовують прямі котирування.

Офіційно котируються до долара США у формі непрямого котирування такі валюти, як євро, англійський фунт стерлінгів і валюти колишніх колоній Великої Британії (австралійський долар, новозеландський долар тощо). Під час котирування розрізняють ціну купівлі (*bid*) та продажу валюти (*ask*). Банки купують і продають іноземну валюту, тому курс купівлі валюти завжди буде нижчим за курс продажу (у разі прямого котирування).

Для визначення сум національної та іноземної валюти під час обміну валют використовують такі формули:

Сума в національній валюті = Курс × Сума в іноземній валюті;

Сума в іноземній валюті = Сума в національній валюті : Курс.

Крос-курс – це курсове співвідношення між двома валютами, визначене на основі курсу цих валют до третьої валюти.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Класифікація валютних ринків (регіональні, національні, за видами валютних операцій, спеціальні).
2. Організація та розвиток валютних операцій.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Визначити призначення та функції валютного ринку.
2. Назвати сутність поняття та види операцій, які здійснюються на валютному ринку.
3. Назвати сутність валютних ризиків і методи валютного страхування.
4. Назвати завдання валютного регулювання та валютного контролю.

Рекомендована література: основна [3; 7; 14; 21; 22; 24]; додаткова [29; 51; 53; 55; 57; 69; 84; 91; 103 – 112; 144].

Змістовий модуль 2

Фінансові послуги із залучення фінансових активів та надання грошових коштів у позику

Тема 7. Фінансові послуги із залучення грошових коштів із зобов'язанням їхнього наступного повернення

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 7.1

Клієнт банку приймає рішення про розміщення грошових коштів на депозиті в банку. Очікуваний розмір грошових коштів клієнта банку за депозитним договором через 4 місяці становить 260 тис. грн. Процентна ставка за короткостроковим депозитом становить 22 % річних.

Розрахувати можливу величину початкових грошових коштів для депозиту.

Завдання 7.2

Клієнт банку міг одержати за умовами депозитного договору суму 200 тис. грн через 2 роки, процентна ставка за депозитом 10 % річних. Однак через 1,5 роки пролонгував депозит ще на 2 роки під 12 % річних, що сплачують у кінці строку договору.

Розрахувати суму доходу за депозитом на момент його закінчення.

Завдання 7.3

Клієнт банку поклав на депозит у банку суму 100 тис. грн на 5 років. Номінальна ставка за депозитом 15 % річних. Банк змінив умови депозит-

ного вкладу за погодженням сторін, визначивши нарахування процентів не наприкінці року, а в кінці кварталу.

Який додатковий дохід одержав клієнт банку?

Завдання 7.4

Клієнт банку уклав депозитний договір у банку А строком на 3 роки. Сума депозиту – 100 тис. грн, процентна ставка – 12 % річних. Через рік клієнт банку в тому самому банку додатково відкрив депозит на 50 тис. грн під 15 % річних.

Визначити суму доходу клієнту банку через 3 роки.

Завдання 7.5

Після 2 місяців банк за погодженням сторін вирішив змінити умови депозитного обслуговування, збільшивши ставку на 5 п. п., після 3 місяців від початку депозитного обслуговування – ще на 2 п. п., а після 8 місяців і до кінця строку встановив ставку в розмірі 20 % річних.

Визначити, яку суму банк повинен повернути клієнту банку через рік за депозитом 200 тис. грн під 10 % річних.

Завдання 7.6

Клієнт банку здійснює вибір найкращих умов депозитного обслуговування у двох банках. Перший банк пропонує депозит на 3 роки під 16 % річних за умови нарахування складних процентів. Другий банк залучає депозити за схемою простих процентів.

Який процент другий банк повинен запропонувати клієнту, щоб досягти еквівалентності процентних умов щодо першого банку?

Завдання 7.7

Очікуваний дохід клієнта банку за депозитним договором 700 тис. грн. Умови депозитного обслуговування такі: строк 7 місяців, процентна ставка за депозитом – 15 %.

Яким може бути початковий розмір грошових коштів, що має розмістити клієнт банку на депозит? Який розмір очікуваного доходу клієнта банку за депозитним договором за умови розміщення на 9 місяців?

Методичні рекомендації до практичних завдань 7.1 – 7.7

Для розрахунку величини виплат за операціями із залучення грошових коштів із зобов'язанням їхнього подальшого повернення використовують такі формули:

1. Майбутньої вартості грошового потоку (у разі нарахування простих процентів):

$$FV = PV \times (1 + i \times n), \quad (1)$$

де FV – майбутня вартість грошового потоку (величина доходу на кінець строку депозитного обслуговування);

PV – поточна вартість грошового потоку (початковий розмір грошових коштів, що планують розмістити на депозит);

i – річна процентна ставка за депозитом;

n – період депозиту.

Здебільшого розрахунок майбутньої вартості за простими процентами використовують для періоду меншого за рік.

2. Майбутньої вартості грошового потоку (у разі нарахування складних процентів):

$$FV = PV \times (1 + i)^n. \quad (2)$$

Розрахунок майбутньої вартості за складними процентами використовують для періоду більшого за рік. Якщо нарахування процентів здійснюють більше від одного разу на рік (у кінці місяця, кварталу, півріччя), то використовують таку формулу:

$$FV = PV \times \left(1 + \frac{i}{m}\right)^{m \times n}, \quad (3)$$

де m – кількість нарахування процентів на рік (для півріччя – 2, для кварталу – 4, для місяця – 12).

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного

поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Організація та особливості функціонування депозитного ринку в Україні.
2. Рівень розвитку депозитної діяльності фінансових установ в Україні.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвати сутність депозитних послуг із залучення коштів.
2. Визначити місце депозитних послуг у структурі джерел банківських ресурсів.
3. У чому полягає класифікація депозитних послуг?
4. Надайте характеристику ощадних вкладів фізичних осіб.

Рекомендована література: основна [1 – 20]; додаткова [38; 49; 54; 69; 83; 85; 87; 106; 129; 132].

Тема 8. Взаємовідносини фінансових установ і клієнтів із кредитного обслуговування, оцінка кредитних ризиків

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 8.1

Два середні за розміром підприємства мають намір за рахунок кредиту банку розширити виробництво. Вихідні дані наведено в табл. 5.

Визначити показник капіталу потенційних позичальників.

Таблиця 5

Вихідні дані

Підприємство	Власний капітал, млн грн	Гроші та їх еквіваленти, млн грн	Інша дебіторська заборгованість, млн грн	Довгострокові фінансові інвестиції, млн грн	Короткострокові кредити банків, млн грн
А	1,2	0,4	0,9	1,2	1,0
Б	2,3	0,6	1,3	2,3	1,5

Завдання 8.2

Два середні за розміром підприємства звернулися до банку за короткостроковим кредитом. Розмір власного капіталу підприємства А дорівнює 300 тис. грн, підприємства Б – на 5 % менший. Вихідні дані наведено в табл. 6.

Для ухвалення попереднього рішення щодо кредитування визначити показники покриття капіталом боргу позичальників.

Таблиця 6

Вихідні дані

Підприємство	Інші довгострокові зобов'язання, тис. грн	Довгострокові кредити банків, тис. грн	Короткострокові кредити банків, тис. грн	Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями, тис. грн
А	200	–	30	12
Б	10	120	15	42

Завдання 8.3

Визначити показники швидкої та загальної ліквідності підприємств – позичальників банку. Вихідні дані наведено в табл. 7.

Таблиця 7

Вихідні дані

Показник, тис. грн	Підприємство А	Підприємство Б
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	100	120
Гроші та їх еквіваленти	215	55
Короткострокові кредити банків	300	200
Векселі одержані	60	130
Інші поточні зобов'язання	20	25
Векселі видані	10	–
Поточні фінансові інвестиції	10	50

Завдання 8.4

Визначити показник рентабельності активів та показник оборотності активів підприємств-позичальників банку. Вихідні дані наведено в табл. 8.

Таблиця 8

Вихідні дані

Показник, тис. грн	Підприємство А	Підприємство Б
Чистий дохід від реалізації продукції	350	370
Необоротні активи	80	85
Запаси	32	28
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	14	10
Собівартість реалізованої продукції	280	315
Інші операційні доходи	4	1
Витрати на збут	3	5
Адміністративні витрати	6	7
Дохід від участі в капіталі	12	9

Типовий кейс

Підприємство, що здійснює виробництво машин і обладнання середнього розміру звернулося до банку за кредитом. Банк для оцінювання фінансового стану позичальника запросив фінансову звітність і визначив, що для розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи доцільно використовувати модель розрахунку № 4 "Інші: секції D, E, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U".

Визначити клас боржника – юридичної особи для середнього підприємства за інтегральним показником. Вихідні дані наведено в табл. 9.

Таблиця 9

Вихідні дані

Показник, тис. грн	Код	2020 рік
1	2	3
Гроші та їх еквіваленти	1165	494
Оборотні активи	1195	1 117 461
Баланс актив	1300	1 405 265
Власний капітал	1495	838 932

1	2	3
Довгострокові кредити банків	1510	20
Інші довгострокові зобов'язання	1515	41
Короткострокові кредити банків	1600	160 356
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	10
за товари, роботи, послуги	1615	336 670
Поточні зобов'язання і забезпечення	1695	532 253
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	400 215
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	289 922
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	17 787
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0
Інші фінансові доходи	2220	148
Фінансові витрати	2250	22 873

*Методичні рекомендації до практичних завдань 8.1 – 8.3
та типового кейса*

Виконати розрахунки із кредитного обслуговування клієнтів банків згідно із Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику резервів за активними банківськими операціями № 351 від 30.06.2016 р. (зі змінами).

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Перспективи розвитку іпотечного кредитування.
2. Порядок розрахунку кредитного ризику та видів заборгованості за кредитними операціями.

3. Результати діяльності та перспективи розвитку бюро кредитних історій.

4. Відмінності в оцінюванні фінансового стану та кредитоспроможності фінансової установи та фізичної особи.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвати функції спеціальних видів позичок.

2. Визначити особливість ринку банківських позичок як ринку короткострокових для фінансування оборотного капіталу.

3. У чому полягає сутність кредитного ризику?

4. Визначити роль Національного банку України в забезпеченні компенсації можливих збитків за кредитними операціями.

5. Указати сутність діяльності кредитних бюро.

6. Що є кредитоспроможністю позичальника?

7. У чому полягають відмінності в оцінюванні фінансового стану фінансової установи та фізичної особи?

8. Назвати умови класифікації позичальників за результатами оцінювання їхнього фінансового стану.

Рекомендована література: основна [3; 21; 22; 24]; додаткова [69; 111; 116, 117; 123; 133; 138].

Тема 9. Особливості діяльності кредитних спілок

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 9.1

Вступний внесок кожного члена кредитних спілок становить 17 грн та обов'язковий пайовий членський внесок – 100 грн. Залишок нерозподіленого доходу становить 5 % від річного доходу, 10 % від річного доходу щорічно спрямовують на поповнення резервного капіталу. Вихідні дані наведено в табл. 10.

Визначити та оцінити достатність капіталу кредитних спілок А і Б.

Вихідні дані

Показники	Кредитна спілка А	Кредитна спілка Б
Кількість членів кредитної спілки, осіб	150	200
Річний дохід, тис. грн	320	280
Додатковий капітал, тис. грн	80	60
Кредити банків, тис. грн	460	550
Внески членів на депозитні рахунки, тис. грн	370	410
Інші зобов'язання, тис. грн	0	400

Методичні рекомендації до практичного завдання 9.1

Оцінювання діяльності кредитних спілок здійснюють на основі Положення "Про обов'язкові фінансові нормативи та вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами кредитних спілок".

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Закон України "Про кредитні спілки" та Положення "Про обов'язкові фінансові нормативи та вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами кредитних спілок" їхні структурно-логічні схеми.

2. Критерії та фінансові нормативи діяльності кредитних спілок і об'єднаних кредитних спілок для визначення фінансової стійкості будь-якої кредитної спілки на основі її публічної фінансової звітності.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Визначити етапізацію становлення і розвитку кредитних спілок в Україні.

2. Проаналізувати світовий досвід розвитку кредитно-кооперативного руху.

3. Визначити головні відмінності функціонування кредитних спілок від інших фінансових установ.

4. Назвати основні положення неприбуткової природи кредитних спілок.

5. Назвати основні вимоги до формування внутрішньої нормативно-фінансової документації діяльності кредитної спілки.

6. Що є майном кредитної спілки?

7. Назвати критерії платоспроможності та фінансові нормативи діяльності кредитної спілки.

8. Який порядок реєстрації кредитної спілки в Україні?

Рекомендована література: основна [3; 4; 6; 12; 21; 22; 24]; додаткова [42; 43; 69; 90; 135; 146].

Тема 10. Послуги з фінансового лізингу

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 10.1

Визначити плату за кредитні ресурси, використані лізингодавцем, на придбання лізингового майна вартістю 350 тис. грн у перший рік, якщо використовують ставку за кредит 25 % річних.

Завдання 10.2

Підприємство уклало договір фінансового лізингу на постачання обладнання вартістю 500 тис. грн за таких умов: строк дії договору – 2 роки; авансовий платіж – 20 % від первісної вартості предмета лізингу; для фінансування залишкової вартості лізингова компанія залучає кредитні ресурси банку-партнера, річна процентна ставка банку – 18 %; страховий тариф за цим видом виробничого обладнання становить 2,5 % річних від первісної вартості предмета лізингу; маржа лізингової компанії – 2 % річних від залишку заборгованості за предметом лізингу.

Визначити загальну величину заборгованості підприємства за договором фінансового лізингу.

Методичні рекомендації до практичних завдань 10.1 і 10.2

До складу витрат лізингоодержувача за лізинговим договором входять такі статті, як плата за кредитні ресурси банку (розраховують, виходячи із суми фактично залучених грошових коштів, не враховуючи авансовий платіж); витрати на страхування майна (визначають множенням страхового тарифу на страхову суму (загальну вартість об'єкта лізингування)); маржа лізингодавця – плата лізинговій компанії за надання фінансових послуг із лізингу; компенсація частини вартості наданого у фінансовий лізинг майна; плата за додаткові послуги лізингодавця, передбачені лізинговим договором (технічне обслуговування обладнання, навчання персоналу, відрядження тощо).

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Основні положення Закону України "Про фінансовий лізинг" та Цивільного кодексу щодо регулювання лізингових відносин, їхні структурно-логічні схеми.
2. Основні показники розвитку лізингового ринку України та перспективи розвитку сублізингу.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. У чому полягає сутність фінансового лізингу?
2. У чому полягають основи регулювання фінансового лізингу в Україні?
3. Назвати відмінності в регулюванні послуг фінансового лізингу різними країнами.
4. У чому полягає порядок розрахунку лізингових платежів?
5. Назвати економіко-правові умови фінансового лізингу.

Рекомендована література: основна [3; 17; 19; 21; 22]; додаткова [30; 38; 41; 46; 52; 62; 69; 135; 146].

Тема 11. Послуги з факторингу

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 11.1

Факторингова компанія купує в підприємства дебіторську заборгованість у сумі 13 тис. грн на місяць і видає позику в розмірі 80 % від суми дебіторської заборгованості на умовах 35 % на рік і 1,5 % комісійних від її придбання.

Розрахувати річні витрати, пов'язані з договором факторингу.

Завдання 11.2

Кондитерська фабрика регулярно постачає до 20 магазинів свою продукцію на умовах товарного кредиту. Строк платежу становить 30 днів. Оборот за місяць одного магазину дорівнює 40 тис. грн. Фабрика уклала з банком договір факторингу. Обсяг фінансування становить 80 % від дебіторської заборгованості за процентом за кредит 20 % річних. Комісійні банку становлять 0,5 % від обороту.

Розрахувати витрати, пов'язані з договором факторингу.

Завдання 11.3

Фактор установив комісійні в розмірі 1,5 % і надав кредит підприємству в розмірі 75 % від суми дебіторської заборгованості під 1 % на місяць. Продаж у кредит становить 200 тис. грн на місяць.

Як зміняться витрати за факторингом для постачальника, якщо обсяг продажів виросте на 5 %, а комісійні фактора збільшаться на 0,5 п. п.?

Завдання 11.4

Фактор установив комісійні в розмірі 2,2 % і надав позику підприємству в розмірі 85 % від суми дебіторської заборгованості під 1,1 % на місяць. Продаж у кредит становить 500 тис. грн на місяць. Рентабельність продажу дорівнює 15 %.

Як зміниться ефективність факторингу для постачальника, якщо обсяг продажів збільшиться на 10 %?

Завдання 11.5

Умови договору факторингу такі: комісія фактора – 2 %, щомісячний банківський процент за кредит – 1,3 %.

Як зміниться сума, одержана підприємством за договором факторингу, якщо загальна сума куплених рахунків становить 600 тис. грн і збільшиться на 15 %, а обсяг фінансування залишиться незмінним – 90 % від суми дебіторської заборгованості?

Завдання 11.6

Банк купив у підприємства дебіторську заборгованість на умовах факторингу в сумі 700 тис. грн на місяць і видав позику в розмірі 80 % від цієї заборгованості на умовах 25 % річних і 2 % комісійних від обсягу куплених рахунків.

Як зміняться річні витрати постачальника за факторингом, якщо процент за кредит збільшиться на 5 п. п., а комісійні фактора зменшаться на 0,5 п. п.? Який із елементів структури витрат – річна ставка або розмір комісійних – більше вплинув на зміну?

Завдання 11.7

Факторингова компанія встановлює комісійні в розмірі 3 % і дає позику підприємству в розмірі 75 % від суми дебіторської заборгованості, купуючи її за додатковий 1 % на місяць. Продаж у кредит становить 50 тис. грн на місяць. У результаті договору факторингу підприємство економить 2 % від продажу у кредит на безнадійних боргах. Банк, що обслуговує підприємство, запропонував договір, згідно з яким він надасть останньому кредит до 75 % від суми дебіторської заборгованості. Банк установив ставку 2 % на місяць і додатково 4 % комісійних. Період інкасації грошових коштів від продажу у кредит становить 30 днів.

Визначити, що вигідніше для підприємства: укласти договір із факторинговою компанією чи пристати на умови банку.

Завдання 11.8

Підприємство відвантажує щомісяця 10 т борошна в сумі 30 тис. грн. Постачальник для забезпечення цієї операції відкриває депозит у банку під 15 % річних у сумі, що становить 25 % річної заборгованості, та укладає договір факторингу на продаж усієї суми заборгованості. Підприємство отримує фінансування в розмірі 75 % від суми заборгованості за місяць.

Комісійні фактора – 2 %, ставка кредитування – 22 % річних. Постачання товару здійснюють рівномірно щомісяця.

Розрахувати річні витрати та ефективність факторингу для постачальника, якщо рентабельність продажу становить 20 %.

Методичні рекомендації до практичних завдань 11.1 – 11.8

Склад витрат постачальника за договором факторингу має такий вигляд: плата за управління дебіторською заборгованістю; ведення рахунків, юридичне та інформаційне обслуговування, тобто забезпечення інфраструктури факторингу (приблизно становить 0,1 – 1 % річного обороту клієнта); комісійна винагорода за обслуговування (приблизно – 0,5 – 3 % від суми дебіторської заборгованості); плата за кредитні операції – поточну банківську ставку, що використовують у разі короткострокового кредитування клієнтів, на період факторингу, збільшено на 2 – 4 % для компенсації ризику. Під час розрахунку величини комісійної винагороди фактора за базу розрахунку використовують загальну величину куплених рахунків. Під час визначення плати за кредитні операції як базу розрахунку застосовують реальну величину фінансування (звичайно обсяг фінансування становить 70 – 90 % від загальної суми дебіторської заборгованості). Ефективність факторингу для постачальника розраховують за показниками загальної та чистої ефективності:

1. Показник загальної ефективності ($E_{\text{заг.}}$) визначають за такою формулою:

$$E_{\text{заг.}} = \frac{V_{\text{ф}}}{\text{ОП}_{\text{заг.}}} \times 100 \%, \quad (4)$$

де $V_{\text{ф}}$ – витрати за договором факторингу;

$\text{ОП}_{\text{заг.}}$ – загальний обсяг продажу.

2. Показник ефективності за прибутком ($E_{\text{пр.}}$) визначають за такою формулою:

$$E_{\text{пр.}} = \frac{(\text{ЧП} - V_{\text{ф}})}{\text{ОП}_{\text{заг.}}} \times 100 \%, \quad (5)$$

де $E_{\text{пр.}}$ – ефективність факторингу за прибутком;

ЧП – величина чистого прибутку постачальника.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Цивільний кодекс України щодо регулювання факторингових операцій, його структурно-логічна схема.
2. Стан розвитку міжнародного факторингу.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвати вимоги до діяльності фактору в Україні.
2. Які особливості фінансування факторингу?
3. Які видові відмінності факторингових послуг?
4. Назвати обмеження щодо участі в операціях факторингу.
5. Надати визначення поняття договору факторингу, сторін у договорі факторингу.
6. Що є предметом договору факторингу?
7. Які перспективи кредитування через факторинг експорту продукції?

Рекомендована література: основна [3; 7; 21; 22; 24]; додаткова [31 – 40; 47; 49; 55 – 59; 63; 69; 126; 135].

Тема 12. Послуги ломбардів

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 12.1

Позичальник звернувся в ломбард за наданням короткострокового кредиту. Як предмет застави запропоновано ювелірний виріб із золота 585-ї проби вагою 5 г. Вартість брухту становить 280 грн/г. Ломбард може надати кредит під заставу ювелірних виробів із покриттям заставодавцем 20 %. Процентна ставка становить за перші 5 днів – 1 % за день, із 6 до 10 днів – 0,8 %, із 11-го дня – 0,7 % за день. Позичальник оформив кредитний договір строком на 20 днів.

Визначити, яку суму грошових коштів повинен повернути позичальник після закінчення кредитного договору та який розмір середньоденних процентів.

Завдання 12.2

Позичальник має намір узяти кредит у ломбарді під заставу ноутбука 2018 року випуску. Вартість нових ноутбуків цієї моделі коливається в діапазоні 10 – 12 тис. грн. Мінімальне покриття заставодавцем для нової комп'ютерної техніки становить 30 % із кроком 10 % за кожен рік від дати випуску. Процентна ставка для кредитів під заставу комп'ютерної техніки дорівнює 0,7 % на день. Позичальник оформив кредитний договір строком на 7 днів. Після закінчення строку кредитування позичальник не зміг викупити предмет застави, прострочивши платежі на 5 днів.

Визначити, яку суму грошових коштів повинен повернути позичальник ломбарду та суму переоплат, якщо пеня за несплату процентів становить 0,7 % за перший день прострочення із кроком 0,01 % за кожний наступний день.

Методичні рекомендації до практичних завдань 12.1 і 12.2

Зробити розрахунки витрат за кредитним договором ломбарду, до складу яких входять сплата процентів для кредитів під заставу та пеня (у разі недотримання строку за умовами договору). Використати методичні рекомендації, надані до практичних завдань теми 7.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

Державне регулювання діяльності ломбардів у країнах ЄС та контроль за ними.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Яка особливість ломбардної операції?
2. Назвати суб'єктів під час здійснення ломбардних операцій.
3. Який уповноважений орган здійснює державне регулювання діяльності ломбардів та контроль за ними?

Рекомендована література: основна [5; 19; 21; 24; 29]; додаткова [69; 88; 118].

Змістовий модуль 3. Фінансові послуги із цінними паперами, довірчого управління, недержавного пенсійного забезпечення

Тема 13. Фінансові послуги на фондовому ринку

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 13.1

Банк купує акції підприємства за номінальною вартістю 1 грн за акцію.

Визначити величину річного прибутку банку від володіння пакетом акцій, розмір якого становить 25 % статутного фонду, якщо кількість акцій, випущених в обіг, – 100 тис. шт., ставка реінвестування – 90 %, річний дохід підприємства – 5 млн грн, рентабельність продажів – 30 %, середньоринкова ціна акцій підприємства через рік буде становити 1,3 грн за акцію.

Завдання 13.2

Компанія з управління активами купує конвертовані облігації підприємства з дисконтом 30 %. Номінальна вартість облігації становить 1 тис. грн, кількість придбаних цінних паперів – 500 шт. Через рік здійснено конвертацію облігацій на акції цього підприємства, ринкова ціна облігацій на момент конвертації 1 100 грн, номінальна вартість акцій після додаткової емісії становить 550 грн.

Визначити прибуток компанії з управління активами від укладання в ці цінні папери, якщо загальна кількість акцій, випущених в обіг підпри-

ємством після додаткової емісії, дорівнює 5 тис. шт., загальна величина дивідендів – 500 тис. грн на рік.

Завдання 13.3

Банк купує акції підприємства за ціною 0,5 грн за акцію.

Визначити ефективність інвестиційної операції із придбання пакета акцій, розмір якого становить 10 % статутного фонду, якщо кількість акцій, випущених в обіг, – 50 тис. шт., ставка реінвестування – 85 %, собівартість продукції – 300 тис. грн, загальна рентабельність діяльності – 20 %, середньоринкова ціна акцій підприємства через рік збільшиться на 40 %.

Якою має бути мінімальна сума дивідендів на одну акцію за умови, що загальна ефективність операції має бути не меншою ніж 80 % на рік?

Завдання 13.4

До складу портфеля цінних паперів пайового інвестиційного фонду (далі – ПІФ) входять акції 5 підприємств. Загальна ринкова вартість портфеля цінних паперів становить 10 млн грн.

Визначити річний дохід керуючого портфелем цінних паперів, якщо його винагорода становить 3 % від приросту вартості активів, приріст індексу ПФТС дорівнює 25 % річних, а річна процентна ставка за депозитами в іноземній валюті для юридичних осіб – 18 %. Цінні папери в портфелі мають такі характеристики (табл. 11).

Таблиця 11

Характеристики цінних паперів, що входять до портфеля ПІФ

Цінні папери	Частка в портфелі, %	Коефіцієнт β
1	10	1,05
2	25	0,90
3	15	1,15
4	30	0,80
5	20	0,95

Завдання 13.5

Компанія з управління активами купує акції підприємства за ціною 300 грн за одну акцію із правом подальшої їхньої конвертації на облігації

підприємства. Загальна кількість акцій в обігу – 1 млн шт. Частка у статутному фонді компанії з управління активами становить 30 %. Чистий дохід підприємства – 400 млн грн на рік, загальна величина витрат – 280 млн грн на рік, ставка реінвестування – 85 %. За прогнозами аналітиків, очікують приріст курсу акцій до 500 грн за один цінний папір. Через рік підприємство випускає дисконтні облігації номінальною вартістю 1 000 грн.

Визначити, якою має бути мінімальна величина дисконту, щоб досягти еквівалентності інвестування в пайові цінні папери підприємства.

Завдання 13.6

Інвестиційна компанія купує акції підприємства за ціною 5 грн за одну акцію. За прогнозами аналітиків, приріст курсової вартості цінних паперів до 7 грн за акцію. У власності інвестиційної компанії перебуває пакет акцій, який становить 40 % статутного капіталу емітента, загальна кількість акцій в обігу – 100 тис. шт. Річний дохід підприємства – 750 тис. грн, рентабельність продажів – 25 %.

Визначити, якою має бути ставка реінвестування емітента, щоб ефективність інвестиційної операції була не меншою ніж 50 % річних.

Методичні рекомендації до практичних завдань 13.1 – 13.6

Найпоширенішим методом розрахунку дохідності акцій є модель визначення вартості капітальних активів (*CAPM – capital assets price model*). Ризик ринку капіталів (систематичний, недиверсифікований) властивий для всіх можливих об'єктів інвестування. Він описує стан невизначеності щодо загальних економічних умов господарської діяльності, змін нормативної бази, монетарної та фіскальної політики в державі загалом, майбутньої інфляції й інших чинників, що впливають одночасно на всі підприємства. Ризик підприємства – об'єкта оцінювання (несистематичний, диверсифікований) характерний для окремого підприємства, описує стан невизначеності щодо таких явищ, що впливають на конкретне підприємство, як розвиток нових продуктів, масштаби бізнесу, якість управління, ступінь диверсифікованості за регіонами, споживачами та продукцією; інші чинники, характерні для цього підприємства. Базова формула розрахунку дохідності акцій за моделлю оцінювання капітальних активів має такий вигляд:

$$Y = R_f + \beta \times (R_m - R_f), \quad (6)$$

де R_f – базова ставка (безризикова) – норма прибутку за безризиковими інвестиціями (як безризикову ставку використовують норму прибутку за дер-

жавними цінними паперами, процентна ставка за депозитами в іноземній валюті для юридичних осіб);

β – коефіцієнт чутливості (показує міру впливу систематичного ризику);

R_m – середня норма доходу на ринку капіталів. Розраховують для портфеля цінних паперів, що умовно має характеристики прибутковості й ризику, близькі до відповідних характеристик ринку загалом, і зміна ціни паперів, що входять до цього портфеля, відображає загальну ситуацію на цьому ринку фінансових активів.

В Україні середньоринкову норму дохідності на ринку капіталів може бути визначено як дохідність індексу ПФТС.

Якщо $\beta = 1$ – ризик укладень в оцінюваний актив дорівнює ризику інвестицій у ринковий портфель акцій, за $\beta < 1$ – оцінюваний актив є менш ризикованим, а за $\beta > 1$ – більш ризикованим, порівняно з ринком капіталу.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

Закони України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" та "Про інститути спільного інвестування", їхні структурно-логічні схеми.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвати правові норми захисту майнових прав інвесторів.
2. Назвати особливості професійної діяльності на ринку капіталу.
3. Окресліть особливості надання фінансових послуг з емісії цінних паперів.
4. Назвати види обслуговування емісійних операцій на фондовому ринку.
5. Що таке "андерайтинг", "емісійна діяльність держави на фондовому ринку"?

6. Охарактеризувати види цінних паперів.
7. У чому полягає сутність управління портфелем цінних паперів?

Рекомендована література: основна [3; 11; 20; 21; 24]; додаткова [32; 33; 44; 69; 101; 134; 137].

Тема 14. Довірче управління фінансовими активами

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 14.1

Підприємство укладає трастовий договір із банком. За умовами договору в довірче управління віддають грошову суму 100 млн грн. Дохід банку за довірчими операціям дорівнює 3 млн грн на місяць. Комісійні керуючому – 15 % доходу. За депозитного обслуговування банк пропонує 13 % річних.

Чи вигідно укладати цей трастовий договір?

Завдання 14.2

Підприємство уклало трастовий договір із банком. За умовами договору у траст віддають цінні папери в сумі 150 млн грн. Оголошено дивіденд 40 %. Дохід банку за цими операціями становить 20 % на місяць. Дохід трасту – 4 млн грн на місяць.

Чи вигідно вкладати цінні папери у траст?

Методичні рекомендації до практичних завдань 14.1 і 14.2

Визначення доходу керуючого та вигідності укладання трастових договорів розраховують методом порівняння можливих доходів від трастових операцій і доходів, одержаних від альтернативних інвестицій (укладання грошових коштів на депозит, одержання дивідендів за акціями тощо). Під час використання як альтернативної інвестиції депозиту, дохідність із траста (Дох_{тр.}) визначають за такою формулою:

$$\text{Дох}_{\text{тр.}} = \frac{\text{Дохід траста}}{\text{Дохід депозиту}} \times 100\%. \quad (7)$$

Якщо у траст укладати цінні папери, то дохідність із траста (Дох_{тр.}) визначають за формулою:

$$\text{Дох}_{\text{тр.}} = \frac{\text{Дохід траста}}{\text{Дивіденд + приріст курсової вартості}} \times 100 \%. \quad (8)$$

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Трастові операції банків та довірче управління активами на ринку нерухомості.
2. Довірча діяльність на ринку цінних паперів.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвати види управління активами довірчого товариства.
2. Які перспективи розвитку довірчих операцій в Україні?
3. Які особливості довірчих операцій юридичних та фізичних осіб?

Рекомендована література: основна [7; 18; 20]; додаткова [33; 69; 135; 137].

Тема 15. Фінансові послуги у сфері будівництва житла та операціях із нерухомістю

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 15.1

Для створення фонду операцій із нерухомістю випущено інвестиційні сертифікати номінальною вартістю 500 грн у кількості 200 тис. шт.

У результаті діяльності фонду операцій із нерухомістю придбано таке нерухоме майно: житлові приміщення на первинному ринку (загальною площею 4 000 м²); торговельні приміщення (загальною площею 10 000 м²);

офісні приміщення (площа 5 000 м²); виробничо-складську нерухомість (2 000 м²). На момент оцінювання склалася така цінова ситуація: житлова нерухомість – 700 ум. од./м², торговельна – 950 ум. од./м², офісна – 800 ум. од./м², виробничо-складська – 300 ум. од./м². Ліквідні активи фонду операцій із нерухомістю у складі грошових коштів та поточних фінансових інвестицій становлять 20 млн грн, зобов'язання – 30 млн грн.

Визначити приріст вартості чистих активів фонду операцій із нерухомістю.

Завдання 15.2

Оцінити фінансовий стан управителя фондів фінансування будівництва за коефіцієнтом платоспроможності, виходячи з таких даних (табл. 12).

Таблиця 12

Вихідні дані

Показники, млн грн	Фонд фінансування будівництва А	Фонд фінансування будівництва Б
Власний капітал	12	13
Грошові кошти на рахунках у банках	2,0	1,5
Іпотечні облігації	150	300
Резервний фонд	25 % від власного капіталу	
Активи, забезпечені державними гарантіями	15	22
Права вимоги до юридичних осіб, забезпечені гарантіями банків	30	55
Залишкова вартість основних засобів	55	70

Завдання 15.3

В управлінні фінансової компанії перебувають два фонди операцій із нерухомістю та фонд фінансування будівництва. Вартість інвестиційних сертифікатів першого фонду операцій із нерухомістю – 500 грн у кількості 100 тис. шт., другого – 1 тис. грн у кількості 300 тис. шт. У результаті розміщення реалізовано 75 % першого випуску і 60 % – другого. Мінімальний внесок до фонду фінансування будівництва під час резервування квартири – 30 % вартості, нежитлових приміщень – 35 %. Планують увести в експлуатацію 20 тис. житлових і 5 тис. нежитлових приміщень. Поточна вартість вимірювальної одиниці житлових приміщень

5,6 тис. грн/м², нежитлових – 6 тис. грн/м². На момент створення фонду фінансування будівництва подано заявок на 50 % житлових і 40 % нежитлових приміщень.

Визначити мінімально допустимий розмір оперативного резерву управителя.

Методичні рекомендації до практичних завдань 15.1 і 15.2

Згідно з Методикою розрахунку вартості чистих активів фондів операцій з нерухомістю [89], чисті активи фонду дорівнюють різниці між вартістю майна фонду та вартістю зобов'язань, що виникли в результаті управління фондом. Вартість майна фонду визначають як суму статей балансу фонду, що належать до його активів.

Згідно зі змінами до Ліцензійних умов провадження діяльності із залучення коштів установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю [110], коефіцієнт платоспроможності дорівнює відношенню загальної суми власного капіталу ліцензіата до загальної суми активів ліцензіата та майна, що перебуває у його управлінні, які обліковують на окремому балансі, зважених за ступенем ризику.

Ліцензіат зобов'язаний постійно підтримувати у процесі здійснення діяльності коефіцієнт платоспроможності не менше ніж 0,08.

Коефіцієнт забезпечення повернення грошових коштів установників управління майном дорівнює відношенню оперативного резерву до суми внесків, зроблених установниками управління майном, і має перевищувати 10 % [114].

Лабораторна робота.

Ділова гра "Вибір найкращого об'єкта інвестування з використанням системи підтримки прийняття рішень (СППР)"

Мета роботи – отримати практичні навички побудови систем підтримки прийняття рішень у пакеті *Decision Making Helper* на прикладі завдання вибору найкращого об'єкта нерухомості.

Компетентність – здатність обрати найкращу альтернативу, зокрема виконувати процедуру в системі підтримки прийняття рішень (СППР) *Decision Making Helper*.

Завдання 1

Клієнт агентства нерухомості шукає альтернативний варіант вкладення власних грошових коштів в об'єкт нерухомості. Було обрано декілька альтернативних варіантів:

- 1) об'єкт 1;
- 2) об'єкт 2;
- 3) об'єкт 3.

Використавши *Decision Making Helper*, здійсніть вибір найкращого об'єкта нерухомості.

Методичні рекомендації до виконання лабораторного завдання 1

Перед застосуванням програмного продукту необхідно сформулювати масив даних, які реалізуються в процесі прийняття рішення.

Порівняння альтернатив відбувається за такими трьома критеріями: ціна, комфорт, цікавість.

Характеристика критеріїв.

"Ціна" є кількісним критерієм та має одиниці вимірювання тис. грн.

Критерії "комфорт", "цікавість" є якісними критеріями, та мають рівні оцінки, а саме "низька", "середня", "висока".

Оцінювання альтернатив.

Необхідно виставити оцінки за критеріями за кожною альтернативою (табл. 13).

Таблиця 13

Оцінювання альтернатив

Альтернатива та критерій	Об'єкт 1	Об'єкт 2	Об'єкт 3
Ціна	370	824	477
Комфорт	Високий	Високий	Низький
Цікавість	Середня	Низька-середня	Висока

Визначення ваги.

Вагу визначають за кожним з критеріїв, виходячи з їхньою важливістю. У даному програмному продукті важливість оцінюють за диференційною шкалою від 1 до 5 (від низької (*low*) до високої (*high*)) [145]. Результати подано в табл. 14.

Вага за критеріями

Параметри	Weight
Ціна	5
Комфорт	4
Цікавість	1

Введення даних у програмний продукт.

Здійснити запуск СППР *Decision Making Helper*. На екрані з'явиться основне робоче вікно (рис. 2). У цьому робочому вікні є проста панель інструментів, яка дозволяє створити новий проєкт (кнопка *New*), відкрити вже існуючий (*Open*), зберегти будь-які зміни (*Save*) [145]. Слід скористатися кнопкою *Save* та дати назву власному проєкту – *My Project*.

Внесення альтернатив (*Options*) у програму відбувається шляхом натискання кнопки зі знаком плюс, як подано на рис. 3. Кожній опції необхідно надати назву – у цьому випадку – це об'єкт 1, об'єкт 2, об'єкт 3. У СППР *Decision Making Helper* можна додати 26 опцій, але оскільки використовують лише *Demo*-версією, то максимальна кількість альтернатив – 3.

Аналогічно додати критерії та сформувані їхні назви, які подані у вихідних даних. *Decision Making Helper* дозволяє сформувані до 300 критеріїв, але *Demo* версія має дозвіл лише на 3 з них [145] (рис. 4).

Останнім у пункті варто вносити вагу важливості кожного з критеріїв. Для цього переводять стрілку на необхідну оцінку, як подано на рис. 5. За замовчуванням стрілка знаходиться на позначці *Importance* (або 3) [145].

У таблиці подано оцінювання об'єктів (див. табл. 13). Для внесення їх у програму необхідно визначити рівень важливості критеріїв кожної опції через переведення стрілки на необхідну рейтингову оцінку (від -5 "низький рівень" до +5 "високий рівень", 0 – нейтральний рівень), як показано на рис. 5. Також необхідно внести коментарі до кожної оцінки, для цього використовують відповідну кнопку, коментарі можуть бути як числовими значеннями, так і якісними характеристиками.

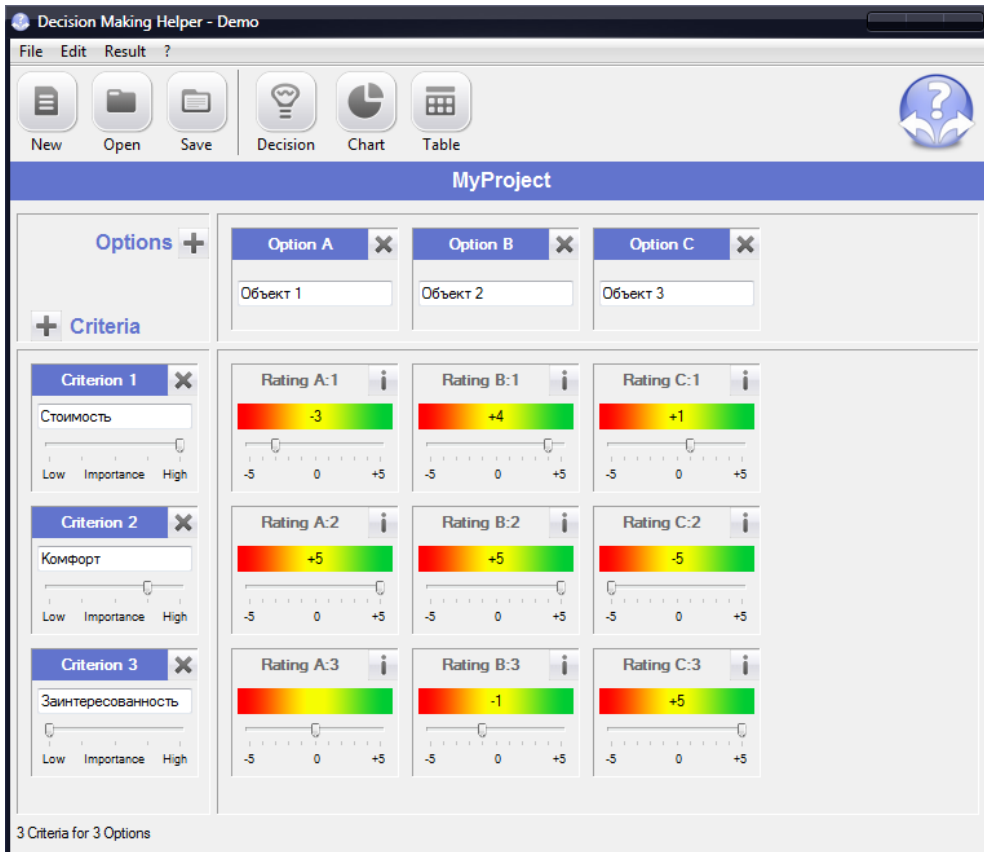

Рис. 2. Основне робоче вікно *Decision Making Helper*

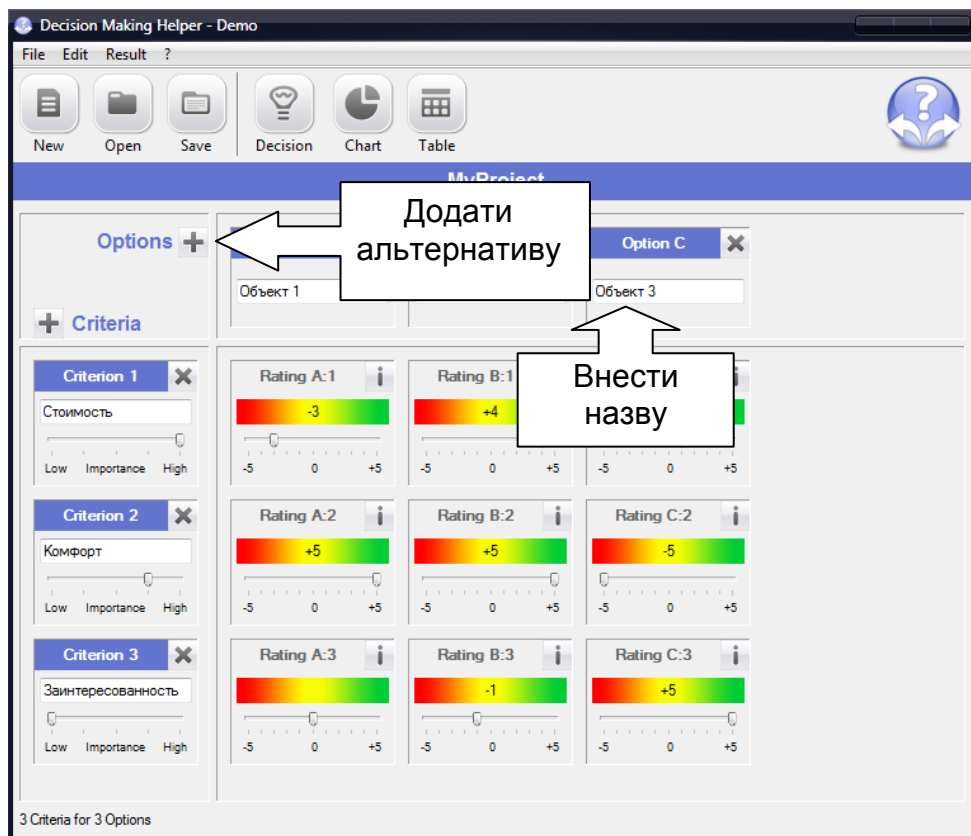

Рис. 3. Вікно внесення опцій (альтернатив)

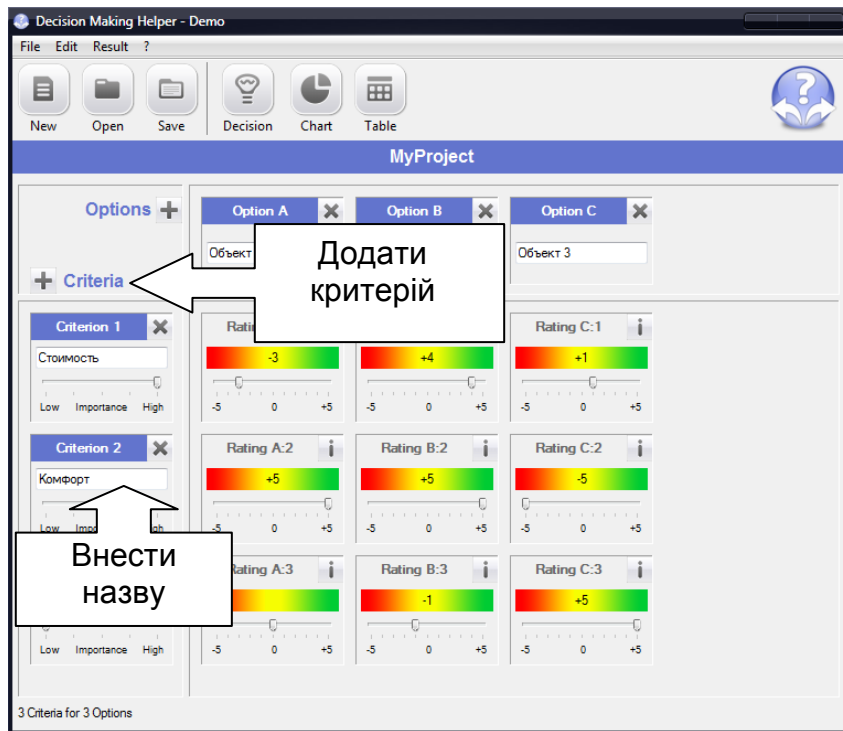

Рис. 4. Процедура внесення критеріїв

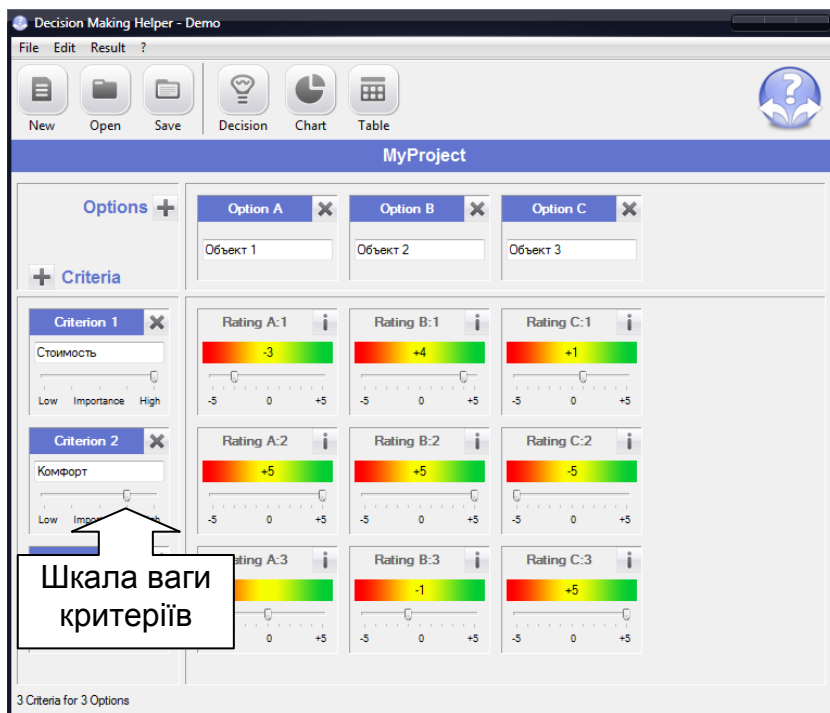

Рис. 5. Вікно внесення критеріїв

Проведення розрахунків побудованої моделі з системою вибору найкращої альтернативи. Для реалізації цього етапу слід натиснути кнопку Decision на верхній панелі програми (рис. 6). СППР *Decision Making Helper* розраховує автоматично значення рішення для кожної опції

(альтернативи), в процентах від -100 до +100 % та в словах "незадовільно / доволі незадовільно / нейтрально / доволі позитивно / позитивно". Отже, у цьому прикладі, найкращий варіант для вкладення грошових коштів клієнтом агентства нерухомості – об'єкт 2 (52 %, доволі позитивно).

Результати можна побачити і в табличному варіанті (кнопка Table) (рис. 7 – 9).

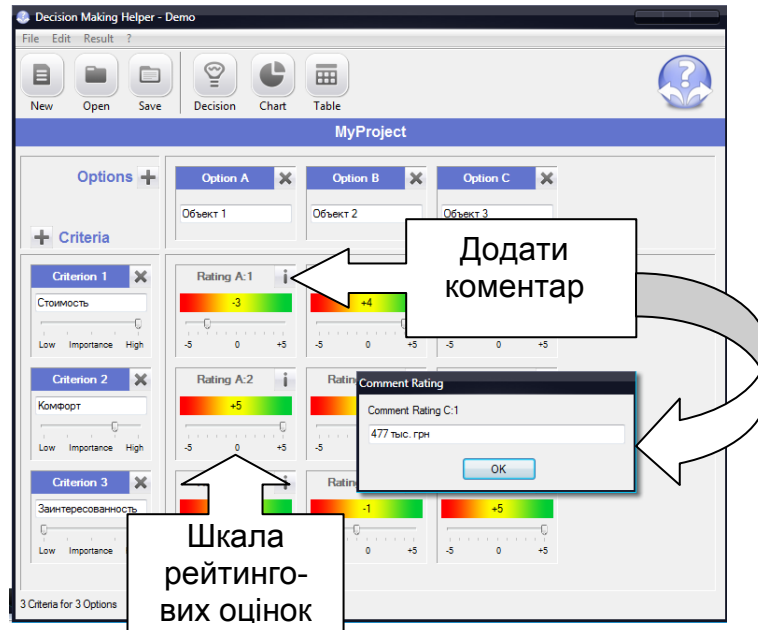

Рис. 6. Алгоритм визначення рівня важливості критеріїв кожної опції

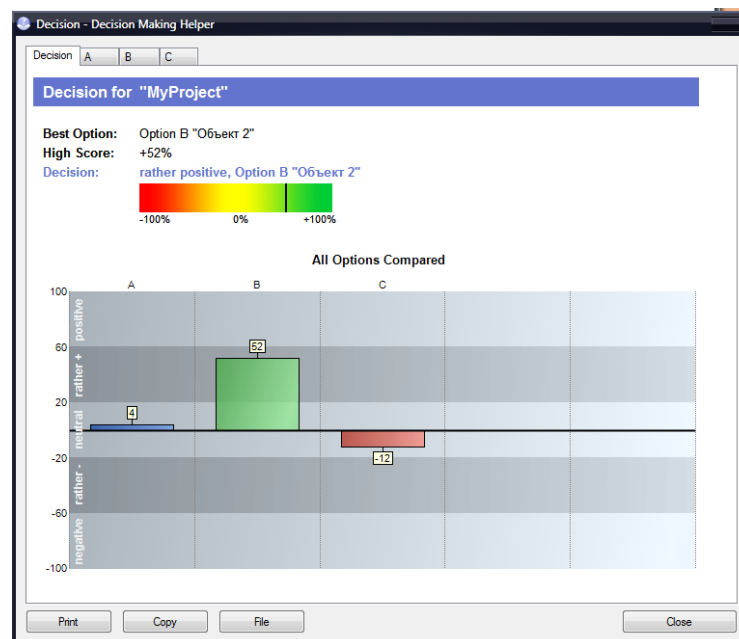

Рис. 7. Підсумкове вікно з результатами в СППР *Decision Making Helper* (згідно з рейтинговими балами)

Table - Decision Making Helper

Overview

Criteria	Option A	Option B	Option C
Title	Объект 1	Объект 2	Объект 3
Score	+4%	+52%	-12%
Ranking	neutral	rather positive	neutral
1. Стоимость Importance 5 of 5	Rating -3 of ±5 370 тыс. грн	Rating +4 of ±5 824 тыс. грн	Rating +1 of ±5 477 тыс. грн
2. Комфорт Importance 4 of 5	Rating +5 of ±5 Высокий	Rating +5 of ±5 Высокий	Rating -5 of ±5 Низкий
3. Заинтересованность Importance 1 of 5	Rating 0 of ±5 Средняя	Rating -1 of ±5 Низко-средняя	Rating +5 of ±5 Высокая

Print Copy File Close

Рис. 8. Підсумкова таблиця з результатами

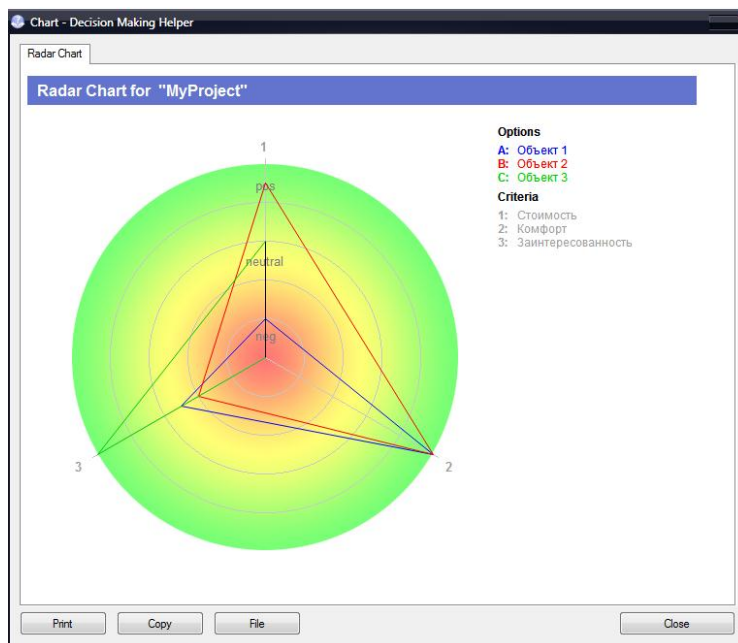

Рис. 9. Графічне зображення результатів

Графічне подання результатів розрахунків. Для графічного подання результатів розрахунків слід натиснути кнопку *Chart* на панелі інструментів, яка дозволить побачити отримані результати в трьохмірному просторі, на так званому радарі (див. рис. 9). Варто звернути увагу, що в кожному

вікні результатів, за необхідності, реалізуються функції копіювання та роздрукування, які виконуються відповідними кнопками, розташованими в нижньому лівому куті вікна.

Завдання для самостійної роботи

Уявіть, що ви є клієнтом будь-якого суб'єкта операцій з нерухомістю м. Харкова. Ви шукаєте найкращий для себе варіант інвестування коштів у житло. Для цього використайте будь-який офіційний інтернет-сайт агентства та оберіть три реальних об'єкти нерухомості. Визначте для себе власні критерії (не застосовані в цій лабораторній роботі) та отримайте оптимальне рішення.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Закон України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю", його структурно-логічна схема.
2. Державне регулювання діяльності управителів фондів фінансування будівництва та фондів операцій із нерухомістю.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвати підходи до фінансування будівництва житла через фонди фінансування будівництва та фонди операцій із нерухомістю на ринку фінансових послуг.
2. Навести порядок розрахунку чистої вартості активів фонду операцій із нерухомістю.
3. Навести порядок оцінювання фінансового стану керівника фонду фінансування будівництва за коефіцієнтом платоспроможності.

Рекомендована література: основна [3; 11; 19; 21; 22; 24]; додаткова [44; 69; 70; 89; 110; 114; 121; 125; 138].

Тема 16. Послуги з надання поруки та гарантій

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 16.1

Банк у середньому надає кредитів у сумі 50 млн грн на рік. Забезпечені кредити становлять 80 % від загального обсягу кредитування. Кредити, забезпечені гарантіями або поруками, – 10 % від загальної кількості забезпечених кредитів.

Визначити середньорічний прибуток банку за кредитними операціями, забезпеченими гарантіями або поруками, якщо середня процентна ставка за цими видами кредитів становить 22 %, а строк кредитування – 5 років.

Завдання 16.2

Позичальник має повернути банку через 4 роки суму в розмірі 650 тис. грн із розрахунку 23 % річних із нарахуванням процентів щокварталу. Кредит надано під поруку юридичної особи.

Визначити дохід поручителя за цією кредитною операцією, якщо встановлено винагороду в розмірі 2,5 % від базової величини кредиту.

Методичні рекомендації до практичних завдань 16.1 і 16.2

Зробити розрахунки доходів банку та поручителів від надання кредитів, забезпечених гарантією чи порукою.

Використати методичні рекомендації, надані до практичних завдань теми 7.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, з основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Регулювання в законодавстві України права на надання поруки.
2. Критерії відмінності поруки та майнової поруки.
3. Тарифна політика фінансових установ із надання фінансових послуг поруки та гарантій.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. У чому полягає право надання поруки?
2. Визначити особливості виконання умов поруки.
3. Які критерії відмінності поруки та гарантії?
4. Визначити особливості майнової поруки.
5. Назвати види гарантій.
6. Проаналізувати тарифну політику фінансових установ із надання гарантій.
7. Які особливості гарантування позик?

Рекомендована література: основна [7; 9; 11; 16; 20]; додаткова [32; 44; 45; 69; 135].

Тема 17. Фінансові послуги у сфері страхування і накопичувального пенсійного забезпечення

Практичні завдання та методичні рекомендації до їхнього виконання

Завдання 17.1

Фізична особа Іванов О. П. вступив до недержавного пенсійного фонду 01.04.2021 р., уклавши пенсійний контракт на півроку. На момент відкриття пенсійного рахунка вартість одиниці пенсійних внесків становила 1 грн. У момент підписання пенсійного контракту Івановим О. П. внесено на пенсійний рахунок 1 тис. грн. До кінця вересня 2021 року він здійснював відрахування на пенсійний рахунок у розмірі 15 % від заробітної плати.

Визначити дохід Іванова О. П. на момент закінчення строку пенсійного контракту, виходячи з таких даних (табл. 15).

Вихідні дані

Дата	Заробітна плата, грн	Вартість чистих активів, тис. грн	Кількість одиниць пенсійних внесків, тис. од.
01.04	–	–	–
01.05	7 500	650	515
01.06	7 650	780	650
01.07	7 100	750	650
01.08	8 000	810	660
01.09	7 800	795	665
31.09	–	820	666

Завдання 17.2

Акції вітчизняних емітентів, обіг яких зупинено понад 12 місяців (на дату оцінювання, наступну за датою оприлюднення рішення про зупинення, а саме з дати оприлюднення рішення про зупинення пройшло від 15 до 18 місяців), становлять 50 % від кількості акцій. Крім того, 25.06.2021 р. стало відомо, що для 15 % акцій вітчизняних емітентів, реєстрацію випуску яких скасовано за рішенням суду (23 червня з дати набрання чинності відповідного судового рішення про скасування реєстрації випуску цінних паперів). Для поточного рахунку у національній валюті проценти становлять 0,002 %, для рахунка в іноземній валюті (дол. США) – 0,001 % за кожен день дії договору, а для депозитного – 30 % річних у гривні.

Зобов'язання недержавного пенсійного фонду становлять 863 132 грн. Інформацію про вартість активів недержавного пенсійного фонду, що перебуває в управлінні особи, яка здійснює управління активами недержавного пенсійного фонду, станом на 25.06.2021 р. наведено в табл. 16 і 17.

Визначити чисту вартість активів недержавного пенсійного фонду станом на 25.06.2021 року (на кінець робочого дня).

Перелік інвестицій у цінні папери

Види цінних паперів (за кожним емітентом окремо)	Кількість цінних паперів, тис. шт.	Номінальна вартість одного цінного папера, грн	Загальна номінальна вартість цінних паперів, тис. грн	Загальна оцінна вартість цінних паперів, тис. грн	Частка у вартості активів НПФ, що перебувають в управлінні, %	Частка від загального обсягу емісії або статутного капіталу емітента, %
Цінні папери, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України	20,0	30	600,0	600,0	11,38	10
Акції українських емітентів	3,0	90	270,0	270,0	5,12	5
Акції іноземних емітентів (Китай)	45,6	68	3 100,8	3 100,8	58,83	5
Разом	68,6	188	3 970,8	3 970,8	75,34	20

Таблиця 17

Грошові кошти на поточному та/або депозитному рахунках

Види рахунку	Сума грошових коштів		Строк зберігання	
	у гривні	в іноземній валюті, дол. США	дата початку зберігання	дата закінчення зберігання
Поточний	500 000	40 000	01.02.2017 р.	01.08.2017 р.
Депозитний	289 000	–	25.02.2017 р.	25.02.2018 р.
Разом	789 000	40 000	–	–

Методичні рекомендації до практичних завдань 17.1 і 17.2

Згідно із Законом України "Про недержавне пенсійне забезпечення", **чиста вартість одиниці пенсійних активів** – це розрахункова вар-

тість одиниці пенсійних активів, що визначають шляхом ділення чистої вартості активів на загальну кількість одиниць пенсійних активів на день підрахунку. Чисту вартість одиниці пенсійних активів обчислюють в аспекті сум грошових коштів учасників недержавного пенсійного забезпечення та учасників накопичувальної системи пенсійного страхування.

Порядок визначення чистої вартості активів недержавного пенсійного фонду визначено Положенням про порядок визначення чистої вартості активів недержавного пенсійного фонду (відкритого, корпоративного, професійного). Згідно із цим Положенням, чисту вартість активів визначають як різницю між вартістю активів недержавного пенсійного фонду на день здійснення підрахунку та сумою його зобов'язань, що підлягають виплаті на день здійснення підрахунку.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студента

Під час самостійної роботи над цією темою необхідно ознайомитися з основними питаннями лекційного матеріалу, основною та додатковою літературою, законодавчими й нормативними матеріалами, інформацією ресурсів мережі "Інтернет", а також опрацювати питання для самостійного поглибленого вивчення та контрольні запитання для самодіагностики, виконати компетентнісно-орієнтоване та творче індивідуальне завдання.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Закони України "Про недержавне пенсійне забезпечення" і "Про страхування", схема взаємозв'язку цих законів.
2. Рівень концентрації ринку послуг недержавних пенсійних фондів, страхових компаній зі страхування життя та банків.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Які особливості фінансових відносин у сфері страхування?
2. Які основні чинники, що визначають ризики в міжнародних валютних, кредитних і фінансових операціях, методи їхнього страхування?
3. Які особливості діяльності страхових компаній зі страхування життя?
4. Які особливості діяльності недержавних пенсійних фондів?

Рекомендована література: основна [3; 16; 18 – 22; 24; 25; 29]; додаткова [69; 134; 135].

Рекомендована література

Основна

1. Адамик Б. П. Банківські електронні послуги : навч. посіб. / Б. П. Адамик. – Тернопіль : Карт-Бланш, 2005. – 94 с.
2. Ліцензійні умови провадження діяльності із залучення грошових коштів установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю : Наказ Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 24.06.2004 р. № 1225 / Міністерство юстиції України. – 2004. – С. 22–29.
3. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. – Київ : Нова книга, 2009. – 134 с.
4. Основи діяльності кредитних спілок: Методологія, нормативна документація, операційні стандарти. – Київ : НАКСУ, 2003. – 151 с.
5. Пасічник В. Г. Ринок цінних паперів : навч. посіб. / В. Г. Пасічник, О. В. Акіліна. – Київ : ЦУЛ, 2008. – 239 с.
6. Перелік внутрішніх положень кредитної спілки : Розпорядження Держфінпослуг від 11.11.2003 р. № 116 // Україна business. – 2003. – № 53. – Інформаційно-аналітичний блок. – С. 1–2.
7. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 8. – С. 5–11.
8. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України № 851-IV від 22.05.2003 р. // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 119. – С. 1–6.
9. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2020. – № 25. – Ст. 171.
10. Про заставу : Закон України № 2654-XII від 02.10.1992 р. // Закони України. – У 12 т. Т. 4. – С. 55–70.
11. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати : Закон України № 979-IV від 19.06.2003 р. // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 154. – С. 1–12.
12. Про кредитні спілки : Закон України № 2908-III від 20.12.2001 р. // Налоги и бухгалтерский учет. – 2002. – № 9. – С. 3–14.

13. Про організацію формування та обігу кредитних історій : Закон України № 2704-IV від 23.06.2005 р. // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 147. – № 29. – С. 1–5.
14. Про платіжні послуги : Закон України № 1591-IX від 30.06.2021 р. // Урядовий кур'єр. – 2021. – № 166.
15. Про систему захисту електронної інформації до системи масових електронних платежів населення за товари та послуги в Україні : Положення Національного банку України від 30.12.1996 р. № 353 // Законодавчі та нормативні акти з банківської діяльності. – 1997. – № 1. – С. 65.
16. Про страхування : Закон України № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. (зі змінами та доповненнями) // Урядовий кур'єр. – 2001. – 17 листопада. – С. 8–21.
17. Про фінансовий лізинг : Закон України № 1201-IX від 4 лютого 2021 року // Урядовий кур'єр. – 2021. – № 51. – С. 10.
18. Рекомендації парламентських слухань "Фінанси і банківська діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку" : Постанова Верховної Ради України від 15.05.2003 року № 781-IV // Голос України. – 2003. – № 101. – С. 10.
19. Ринок фінансових послуг : навч.-метод. комплекс / В. П. Унінець-Ходаківська, Н. М. Внукова, О. І. Костюкевич та ін. – Ірпінь : НУДПСУ, 2010. – 258 с.
20. Ринок фінансових послуг : навч.-метод. посіб. / Н. М. Внукова, В. І. Грачов, Н. В. Кузьминчук. – Харків : ІНЖЕК, 2004. – 276 с.
21. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / М. А. Коваленко, Л. М. Радванська, Н. В. Лобанова та ін. – Херсон : Олді-плюс, 2010. – 636 с.
22. Ринок фінансових послуг : підручник / за заг. ред. к. е. н., доц. В. П. Унінець-Ходаківської. – Київ : Кондор, 2009. – 481 с.
23. Ринок цінних паперів : навч. посіб. / Ю. Я. Кравченко. – Київ : Дакор, КНТ, 2008. – 664 с.
24. Сич Є. М. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / Є. М. Сич, В. П. Ільчук, Н. І. Гавриленко. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 427 с.
25. Страхування: теорія та практика : навч. посіб. / за заг. ред. докт. екон. наук, проф. Н. М. Внукової. – 2-ге вид. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.

26. Унинець-Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / В. П. Унинець-Ходаківська, О. І. Костюкевич, О. А. Лятамбор. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.

27. Унинець-Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг : підручник / В. П. Унинець-Ходаківська, О. Л. Вихор, О. А. Лятамбор. – Київ : Кондор, 2009. – 484 с.

28. Фінансовий моніторинг : навч. посіб. / Н. М. Внукова, Ж. О. Андрійченко. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 204 с.

29. Цивільний Кодекс України / уклад. О. Руденок. – Харків : Фактор, 2003. – 472 с.

Додаткова

30. Агурбаш Н. Г. Лизинг и его перспективы в регулировании развития малых предприятий / Н. Г. Агурбаш // Управление риском. – 2005. – № 3. – С. 31–36.

31. Боровой С. Факторинг как современное решение финансовых проблем / С. Боровой // Финансовая консультация. – 2002. – № 10. – С. 4–7.

32. Ватаманюк З. Небанківські фінансові інститути в перехідних економічних системах / З. Ватаманюк, О. Дорош // Фінанси України. – 2003. – № 8. – С. 77–87.

33. Версаль Н. І. Фінансове посередництво в Україні на теоретичному та практичному рівні / Н. І. Версаль // Фінанси України. – 2005. – № 9. – С. 99–109.

34. Внукова Н. М. Організаційне забезпечення розвитку системи фінансового моніторингу / Н. М. Внукова // Сучасні проблеми фінансового моніторингу : збірник матеріалів Другої всеукраїнської науково-практичної конференції (2 червня 2011 року). – Харків : ХНЕУ ; АдВА, 2011. – С. 7–11.

35. Внукова Н. М. Організація недержавного пенсійного забезпечення: SWOT-аналіз та рекомендації для працівників вищої школи / Н. М. Внукова // Пенсійна реформа в Україні: роль фінансових консультантів : матеріали II Всеукраїнського форуму. – Ірпінь : НУДПС України, 2012. – С. 46–50.

36. Внукова Н. М. Проблеми та перспективи розвитку фінансового моніторингу в банківській системі України / Н. М. Внукова // Актуальні питання права, економіки та управління : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 10 – 11 лютого 2017 року) / ГО "Інститут

інноваційної освіти" ; Науково-учбовий центр прикладної інформатики НАН України. У 2-х ч. Ч. 1. – Київ : ГО "Інститут інноваційної освіти", 2017. – С. 105–109.

37. Внукова Н. М. Ризики факторингу та способи їх страхування / Н. М. Внукова // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 3 (77). – С. 15–18.

38. Внукова Н. М. Реалізація умов ноосфери України майбутнього через посилення євроінтеграційних процесів на фінансовому ринку / Н. М. Внукова // Громадянське суспільство і формування нової парадигми соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації : збірник матеріалів X Пленуму Правління Спілки економістів України та Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. акад. АЕН України, проф. В. В. Оскольського. – Київ, 2015. – С. 35–41.

39. Внукова Н. М. Управління розвитком платіжних інструментів в банку / Н. М. Внукова, Т. В. Костюкова // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – 2009. – № 1. – С. 52–58.

40. Внукова Н. М. Фахове забезпечення розвитку системи фінансового моніторингу за новими міжнародними стандартами / Сучасні проблеми фінансового моніторингу : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 8 – 9 грудня 2016 року). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, ТО "Ексклюзив", 2016. – С. 7–12.

41. Внукова Н. М. Чи є можливості розвитку фінансового лізингу в Україні? / Н. М. Внукова // Лізинг в Україні : інформаційно-аналітичний бюлетень. – 2006. – № 2. – С. 17–19.

42. Гончаренко В. В. Кредитні спілки і кооперативні банки та особливості їх розвитку в Україні / В. В. Гончаренко // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 1. – С. 47–50.

43. Гончаренко В. Кредитні спілки як фінансові кооперативи / В. Гончаренко // Фінансові послуги. – 2002. – № 1–2. – С. 13–19.

44. Данчак Л. І. Сучасний стан і проблеми законодавчо нормативного регулювання фінансування та формування вітчизняного житлового фонду / Л. І. Данчак // Вісник ІЕПД НАН України. – 2011. – № 2. – С. 25–33.

45. Євтух О. Т. Методологічні засади оцінки позичальника при житловому іпотечному кредитуванні / О. Т. Євтухов // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 11–12. – С. 36–43.

46. Іванов М. Розвиток та вдосконалення ринку лізингових відносин в Україні / М. Іванов // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2004. – № 3. – С. 259–262.

47. Конторщикова О. Факторингові послуги як інструмент управління дебіторською заборгованістю / О. Конторщикова // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – № 9. – С. 11–12.
48. Коцовська Р. Кредитна спілка – ефективна кооперативна установа парабанківської системи / Р. Коцовська // Регіональна економіка. – 2003. – № 2. – С. 154–158.
49. Кузьмінський Ю. Факторинг – гарантія своєчасного надходження експортної виручки / Ю. Кузьмінський // Бізнес. Бухгалтерія. – 2002. – № 4/2. – С. 69–73.
50. Лютий І. О. Депозитний ринок в інвестиційній політиці економічного зростання / І. О. Лютий // Фінанси України. – 2002. – № 5. – С. 5–9.
51. Місяць Н. О. Валютне регулювання поточних торговельних операцій в Україні / Н. О. Місяць // Сталий розвиток економіки. – 2010. – № 3. – С. 73–78.
52. Міхаліна І. Г. Актуальні проблеми розвитку лізингу в Україні / І. Г. Міхаліна // Статистика України. – 2005. – № 3. – С. 31–36.
53. Науменко В. І. Валютні операції на умовах "спот": порядок здійснення та особливості бухгалтерського обліку / В. І. Науменко // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 7. – С. 56–60.
54. Околіта Л. Операції з використанням платіжних карток НСМЕП / Л. Околіта // Вісник Національного банку України. – 2003. – № 3. – С. 66–68.
55. Полторак Н. И. Особенности развития рынка факторинговых операций в Украине / Н. И. Полторак, Ю. Л. Бережная // Бизнес Информ. – 2007. – № 7. – С. 65–68.
56. Попова С. Н. Правовое регулирование факторинга в условиях кризиса неплатежей / С. Н. Попова, С. Н. Сердечная // Бизнес Информ. – 2010. – № 3. – С. 69–74.
57. Пятанова В. Современные аспекты международного факторинга / В. Пятанова // Финансовая консультация. – 2002. – № 10. – С. 7–14.
58. Романенко Л. Ф. Ринок новітніх банківських технологій в Україні / Л. Ф. Романенко // Фінанси України. – 2003. – № 5. – С. 99–105.
59. Свердел М. О. Небанківські фінансові установи на фінансовому ринку України / М. О. Свердел // Фінанси України. – 2003. – № 2. – С. 145–147.
60. Сідак О. Кредитний ризик та формування банківських резервів в умовах фінансової кризи / О. Сідак // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 5. – С. 6–7.

61. Слобода Л. Я. Вдосконалення методів регулювання рівня кредитних ризиків у банківському менеджменті / Л. Я. Слобода, Ю. М. Салюта // Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 134–140.

62. Трофімов О. Лізингова форма фінансування / О. Трофімов // Фінансовий ринок України. – 2005. – № 1. – С. 2–4.

63. Хорошко В. Факторинг и уступка права требования / В. Хорошко // Налоги и бухгалтерский учет. – 2003. – № 7. – С. 40–43.

64. Шимін В. Методика обліку та контролю операцій в системі Western Union / В. Шимін // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 4. – С. 31–37.

65. Штепо Н. А. Особенности факторинговых операций в банках / Н. А. Штепо // Вісник НАПКС. – 2010. – № 5. – С. 11–14.

Інформаційні ресурси

66. Аналітичний портал "Мій інвестиційний портфель". – Режим доступу : <http://www.investportfel.com>.

67. Валютна біржа. – Режим доступу : <http://www.npblog.com.ua/index.php/ekonomika/valjutna-birzha/druk.html>.

68. Валютні операції. Котирування валют [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refine.org.ua/print.php?rid=858&page=1>.

69. Внукова Н. М. Ринок фінансових послуг : підручник [Електронний ресурс] / Н. М. Внукова, С. А. Ачкасова. – Електронне мультимедійне інтерактивне вид. комбінованого використ. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016.

70. Внукова Н. М. Фінансовий моніторинг : навч. посіб. [Електронний ресурс] / Н. М. Внукова, Ж. О. Андрійченко. – Мультимедійне інтерактивне електрон. вид. комбінованого використ. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017.

71. Законодавство України щодо фінансового моніторингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

72. Інтернет-журнал зі страхування. – Режим доступу : <http://www.forINSURER.com>.

73. Інформаційний портал "Все про ломбарди України". – Режим доступу : <http://lombard.org.ua>.

74. Інформаційний портал Всеукраїнської асоціації ломбардів. – Режим доступу : <http://lombard.org.ua>.

75. Інформаційний портал інвестиційно-будівельних проектів. – Режим доступу : <http://www.kya.kiev.ua/projects>.
76. Інформаційний портал інвестиційних фондів групи "УНІВЕР". – Режим доступу : <http://univer.ua/ru/investfunds>.
77. Інформаційно-аналітичний портал "Лізинг в Україні". – Режим доступу : <http://leasinginukraine.com>.
78. Інформаційний портал Національної асоціації кредитних спілок України. – Режим доступу : <http://www.unascu.org.ua>.
79. Інформаційний портал новин бізнесу та фінансів. – Режим доступу : <http://www.ricardo.com.ua>.
80. Інформаційний портал про особисті інвестиції та фінанси. – Режим доступу : <http://investfunds.ua>.
81. Інформаційно-аналітичний портал "Рейтинг страхових компаній України 2018". – Режим доступу : <http://insurancetop.com>.
82. Інформаційний портал "Україна Лізинг". – Режим доступу : <http://www.ukrleasing.info>.
83. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://merega.kiev.ua/menu/kved.php>.
84. Козак Ю. Г. Валютні форвардні операції [Електронний ресурс] / Ю. Г. Козак. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws/13900520/ekonomika/ugodi>.
85. Концепція запровадження нагляду (оверсайта) за платіжними системами в Україні [Електронний ресурс] : Постанова Національного банку України від 15.09.2010 р. № 426-22. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
86. Концепція запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.dfp.gov.ua/197.html?&>.
87. Концепція захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 р. № 1026-р. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/1155.html>.
88. Ломбардний бізнес та його проблеми в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/033.htm.

89. Методика розрахунку вартості чистих активів фондів операцій з нерухомістю [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.07.2009 р. № 893. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1164.888.0>.

90. Методичні рекомендації щодо реорганізації кредитних спілок шляхом приєднання [Електронний ресурс] : Розпорядження Держфінпослуг від 07.07.2005 р. № 4298. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4298486-05>.

91. Міжнародні валютно-фінансові операції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refine.org.ua/pageid-4898-1.html>.

92. Офіційний веб-сайт Ліги страхових організацій України. – Режим доступу : <http://www.uainsur.com>.

93. Офіційний веб-сайт Національної асоціації недержавних пенсійних фондів та адміністраторів недержавних пенсійних фондів. – Режим доступу : <http://www.napfa.ukrnet.biz>.

94. Офіційний веб-сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – Режим доступу : www.nssmc.gov.ua.

95. Офіційний веб-сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. – Режим доступу : <http://www.nfp.gov.ua>.

96. Офіційний веб-сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу. – Режим доступу : http://www.uaib.com.ua/analituaib/analit_npf.html.

97. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. – Режим доступу : <http://www.sdfm.gov.ua>.

98. Офіційний сайт Українського об'єднання лізингодавців. – Режим доступу : <http://www.leasing.org.ua>.

99. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу. – Режим доступу : <http://www.uaib.com.ua>.

100. Офіційні веб-сайти компаній з управління активами та інвестиційних компаній. – Режим доступу : <http://www.prostobank.ua/spravochniki/kua>.

101. Офіційні веб-сайти кредитних спілок. – Режим доступу : http://organizations.finance.ua/ua/~ua/credit_unions.

102. Офіційні веб-сайти лізингових компаній. – Режим доступу : <http://investing.org.ua/ru/default/261>.

103. Перша фондова торгівельна система [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pfts.com.

104. Петрашко Л. П. Валютні ринки та валютні операції [Електронний ресурс] / Л. П. Петрашко. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/883/54/1/0>.

105. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 03.12.2003 р. № 516. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>.

106. Правила Національної системи масових електронних платежів [Електронний ресурс] : Постанова Національного банку України від 10.12.2004 р. № 620. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0025-05>.

107. Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [Електронний ресурс] : Інструкція Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.

108. Про валюту і валютні операції [Електронний ресурс] : Закон України № 2473-VIII від 21.06.2018 р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.

109. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень [Електронний ресурс] : Закон України № 3795-17 від 22.09.2011 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1255-15>.

110. Про затвердження змін до Ліцензійних умов провадження діяльності із залучення коштів установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю [Електронний ресурс] : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.06.2010 р. № 454. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0454-10/print1410515213875485>.

111. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 31.08.2007 р. № 309. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/-laws/show/z1104-07>.

112. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

113. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс] : Постанова Правління На-

ціонального банку України від 27.12.2007 р. № 481. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG6032.html.

114. Про затвердження Ліцензійних умов провадження діяльності із залучення коштів установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю [Електронний ресурс] : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 24.06.2004 р. № 1225. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0927-04/print1410515213875485>.

115. Про затвердження Методики розрахунку вартості чистих активів фондів операцій з нерухомістю [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.07.2009 р. № 893. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

116. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

117. Про затвердження Положення про державну експертизу в сфері криптографічного захисту інформації : затверджено наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації від 23.06.2008 р. № 100 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0651-08>.

118. Про затвердження Положення про порядок емісії платіжних карт і здійснення операцій з їх застосуванням [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 19.04.2005 р. № 137. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0543-05>.

119. Про затвердження Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами [Електронний ресурс] : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 26.04.2005 р. № 3981. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws-/show/z0565-05>.

120. Про затвердження Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок [Електронний ресурс] : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 16.01.2004 р. № 7. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0148-04>.

121. Про затвердження Правил бухгалтерського обліку операцій із використанням платіжних карток у банках України [Електронний ресурс] :

Постанова Правління Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

122. Про затвердження Примірних правил фонду фінансування будівництва [Електронний ресурс] : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 30.11.2006 р. № 6473. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

123. Про захист прав споживачів [Електронний ресурс] : Закон України № 1023-XII від 12.05.1991 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.

124. Про заходи щодо забезпечення погашення кредитів [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 03.06.2009 р. № 328. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/pb09027.html.

125. Про здійснення банками фінансового моніторингу [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 14.05.2003 р. № 189. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

126. Про інститути спільного інвестування [Електронний ресурс] : Закон України № 2299-III від 15.03.2001 р. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2299-14>.

127. Про іпотеку [Електронний ресурс] : Закон України № 898-IV від 05.06.2003 р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

128. Про міжнародний факторинг [Електронний ресурс] : Конвенція УНІДРУА від 28.05.1988 р. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_210.

129. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : Закон України № 679-XIV від 20.05.2000 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

130. Про окремі питання діяльності банків [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 26.11.2010 р. № 514. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0413500-08>.

131. Про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 19.04.2005 р. № 137. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0543-05>.

132. Про порядок здійснення криптографічного захисту інформації в Україні [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 22.05.1998 р. № 505/98. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/505/98>.

133. Про порядок та умови торгівлі іноземною валютою : Положення Національного банку України від 10.08.2005 р. № 281 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05>.

134. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] : Закон України № 4452-VI від 23.02.2012 р. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

135. Про схвалення Концепції запровадження пруденційного нагляду за діяльністю професійних учасників фондового ринку [Електронний ресурс] : Розпорядження Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 24.04.2012 р. № 553. – Режим доступу : <http://www.licasoft.com.ua/index.php/component/lica/?href=0&view=text&base=1&id=659396&menu=824279>.

136. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.

137. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон України № 2664-III від 12.07.2001 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/-laws/show/2664-14>.

138. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю [Електронний ресурс] : Закон України № 978-IV від 19.06.2003 р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

139. Риск в финансах, страховании, банковском деле [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.anov.narod.ru>.

140. Сорок рекомендацій FATF [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nalogi.net/kriminal_prew.htm?id=89.

141. Страховой форум: Вся информация о страховании [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.ins-forum.ru.

142. Страхування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstrahovanie.com.ua>.

143. Форвард – Forward, форвардный контракт [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://forexaw.com/46/l651.htm>.

144. Ф'ючерси й ф'ючерсні валютні операції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mir-ekspertiz.info/287.htm>.

145. Decision Making Helper. – Режим доступу : <https://www.-infonautics-software.ch/decisionmakinghelper/>.

Методичне забезпечення

146. Методичні рекомендації до виконання практичної роботи "Факторинг" з курсу "Ринок фінансових послуг" для студентів спеціальності 8.050104 усіх форм навчання / уклад. Н. М. Внукова. – Харків : ХНЕУ, 2005. – 16 с.

147. Методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни "Ринок фінансових послуг" для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит" всіх форм навчання / уклад. Н. М. Внукова, С. А. Ачкасова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 60 с.

148. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Ринок фінансових послуг" для студентів спеціальності "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / уклад. Н. М. Внукова, А. О. Дубовик. – Харків : ХНЕУ, 2011. – 64 с.

149. Ринок фінансових послуг [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань та самостійної роботи студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" другого (магістерського) рівня / уклад. Н. М. Внукова, С. А. Ачкасова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 98 с.

Додатки

Додаток А

Методичні рекомендації до виконання творчого індивідуального завдання для студентів денної форми навчання

Студент самостійно вибирає тему та зміст роботи з обов'язковим її погодженням із викладачем. За умов наявності додаткових обставин у виборі теми та її зв'язку з базою практики тему може бути запропоновано студентом і погоджено з викладачем (варіанти тем наведено далі).

Виконане творче індивідуальне завдання подають викладачу для перевірки у визначений строк. Оцінку визначає викладач під час індивідуальної співбесіди зі студентом. Під час виконання завдання студент має ознайомитися з нормативними, навчальними й науковими джерелами з вибраної теми, знати методику здійснення фінансово-економічних розрахунків, здійснити пошук необхідної первинної інформації фінансового та статистичного характеру. Водночас робота повинна мати творчий характер і бути спрямованою на вирішення певної проблеми чи доведення особистого погляду автора на вирішення проблеми, яку розглядають у завданні.

Теоретичний матеріал наводиться студентом в узагальненому вигляді з обов'язковим посиланнями на відповідні джерела та з неодмінним подальшим критичним аналізом проблеми, вибраної для дослідження.

Застосування сучасної методології полягає в пізнанні новітніх досягнень у технології дослідження теми роботи, використанні економічно-математичних методів і модерних інформаційних технологій для обґрунтування її основних положень.

Творче індивідуальне завдання складається з: титульної сторінки; змісту; вступу; основної частини; висновків; списку використаної літератури; додатків (за потреби).

Титульну сторінку оформлюють, згідно з відповідним стандартом. Загальною назвою індивідуального завдання є встановлене за переліком завдання. Зміст містить назви всіх розділів, пунктів та номери їхніх початкових сторінок.

У **вступі** подають актуальність вибраного завдання, мету роботи, завдання, які ставить перед собою студент під час її виконання, об'єкт і предмет дослідження.

Основна частина індивідуального завдання складається із двох частин: теоретичної та практичної. У *теоретичному* розділі індивідуальної роботи розкривають фінансово-економічний зміст вибраної теми, надають огляд наукових і навчально-методичних джерел, формулюють невіршені питання, висвітлюють наявні проблеми, пропонують та теоретично обґрунтовують шляхи їхнього вирішення або формулюють можливі гіпотези.

Практична частина складається із ситуаційного завдання, вирішення якого мають супроводжувати обґрунтованими висновками. У практичній частині студент має вирішити наскрізне розрахункове завдання, згідно з індивідуальним варіантом, або зробити певні розрахунки, відповідно до вибраної методики. Вихідні дані фінансово-економічних показників мають бути взяті з офіційних публічних джерел або здобути під час проходження практики.

У **висновках** містяться результати проведених студентом досліджень, розроблені власні пропозиції та рекомендації.

Список використаної літератури складається із законодавчо-нормативних документів, наукової та навчально-методичної літератури, спеціальної літератури, періодичних видань (часописів, газет, сайтів та ін.). Список формують за абеткою.

У **додатках** міститься фінансова звітність, статистичні та допоміжні дані, ілюстративний матеріал до проведеного дослідження.

Обсяг творчого індивідуального завдання 15 – 20 сторінок до списку використаної літератури. Творче індивідуальне завдання має містити такі складові: титульну сторінку; зміст; вступ (1 с.); теоретичну частину (2 – 5 с.); практичну частину (12 – 15 с.); висновки (1 с.); список використаної літератури. Перелік індивідуальних творчих завдань може змінюватися, відповідно до викликів зовнішнього середовища та необхідності у вирішенні сучасних проблем розвитку ринку фінансових послуг.

Перелік творчих індивідуальних завдань

1. Розрахувати ефективність використання будь-якої фінансової послуги на прикладі діяльності вашого підприємства-партнера (база практики) чи власного досвіду.
2. Здійснити SWOT-аналіз рівня розвитку фінансових послуг на підприємстві (базі практики).
3. Оцінити відмінності фінансової послуги від інших видів обслуговування підприємства чи установи.
4. Визначити роль фінансових послуг в активізації бізнесу, зокрема венчурного (можливо використання результатів діяльності підприємства з бази практики).
5. Визначити роль фінансових послуг у збільшенні обсягу інвестицій.
6. Розглянути переваги й недоліки спеціалізації фінансових установ на ринку фінансових послуг.
7. Розглянути вплив кон'юнктури ринку фінансових послуг на рівень їхнього споживання підприємством (база практики).
8. Оцінити переваги сучасного фінансово-кредитного механізму іпотечного кредитування для клієнта.
9. Зробити порівняльний аналіз депозитних пропозицій банків міста Харкова (або іншого міста) і визначитися щодо вибору споживання фінансової послуги підприємством (база практики).
10. Оцінити ефективність використання платіжних карток споживачами-співробітниками конкретного підприємства.
11. Визначити ефективність різних форм безготівкових розрахунків.
12. Зробити порівняльний аналіз кредитних пропозицій банків України та виберіть кредитора.
13. Розглянути необхідність і можливість споживання послуги фінансового лізингу на конкретному підприємстві.
14. Розробити схему взаємозв'язку факторингу з іншими видами фінансових послуг у разі його використання на підприємстві.
15. Визначити особливості фінансування операцій з емісії цінних паперів на підприємстві.

16. Визначити можливості та переваги операцій зі спільного інвестування на ринку фінансових послуг.
17. Оцінити перспективи розвитку фінансових послуг зі страхування для окремого підприємства.
18. Оцінити вплив ліквідності та платоспроможності фінансових установ на рівень споживання фінансових послуг підприємств.
19. Визначити особливості захисту прав споживачів фінансових послуг.
20. Розробити систему оцінювання відповідності стандартам якості надання фінансової послуги.
21. Провести опитування серед спеціалістів підприємства з визначення їхньої думки щодо рівня розвитку ринку фінансових послуг міста Харкова.
22. Зробити аналіз використання міжнародних розрахункових систем на конкретному підприємстві.
23. Розглянути вигідність укладення коштів у нерухомість за програмами молодіжного будівництва.
24. Оцінити перспективи використання операцій РЕПО для підвищення фінансової стійкості підприємства.
25. Оцінити переваги використання операцій овердрафту на підприємстві.
26. Визначити місце підприємства зі споживання ним фінансових послуг на ринку фінансових послуг.
27. Виконати порівняння емісії цінних паперів підприємства та фінансової установи.
28. Визначити особливості споживання фінансових послуг бюджетними установами.
29. Розрахувати ефективність використання будь-якої фінансової послуги на прикладі діяльності вашого підприємства-партнера (база практики), офіційної інформації чи власного досвіду.
30. Визначити та систематизуйте передумови формування ринку фінансових послуг в Україні із 2000 року до сьогодні.
31. Здійснити SWOT-аналіз рівня розвитку однієї з фінансових послуг в Україні та оцінити сценарії її розвитку.
32. Оцінити відмінності фінансової послуги від інших видів обслуговування.

33. Визначити форми організації діяльності фінансових установ із надання фінансових послуг.
34. Визначити етапи розвитку ринку фінансових послуг в Україні.
35. Виявити особливості функціонування ринку фінансових послуг.
36. Установити місце і роль ринку фінансових послуг у розподілі фінансових ресурсів у товарному виробництві.
37. Визначити роль фінансових послуг в активізації малого бізнесу.
38. Визначити роль фінансових послуг в активізації торгівлі.
39. Визначити роль фінансових послуг у збільшенні обсягу реальних інвестицій.
40. Порівняти особливості економіко-правового регулювання діяльності різних установ із надання фінансових послуг.
41. Визначити склад суб'єктів ринку фінансових послуг і побудуйте їхню класифікацію за формою надання фінансових послуг та функціями, які вони виконують.
42. Дати загальну характеристику споживачів фінансових послуг.
43. Побудувати систему взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг.
44. Навести порядок та умови створення, діяльності, реорганізації та ліквідації банків за чинним законодавством.
45. Навести порядок та умови створення, діяльності, реорганізації й ліквідації кредитних спілок за чинним законодавством.
46. Навести порядок та умови створення, діяльності, реорганізації й ліквідації страхових компаній за чинним законодавством.
47. Навести порядок та умови створення, діяльності, реорганізації й ліквідації інвестиційних фондів і компаній за чинним законодавством.
48. Порівняти умови ліцензування діяльності банків та страхових компаній.
49. Порівняти умови ліцензування діяльності банків і кредитних спілок.
50. Показати особливості об'єднання фінансових установ у фінансові групи.
51. Розглянути переваги та недоліки спеціалізації фінансових установ на ринку фінансових послуг.
52. Визначити місце посередництва на ринку фінансових послуг.
53. Прокласифікувати функції посередників на страховому ринку.

54. Прокласифікувати функції посередників на ринку цінних паперів.
55. Виконати аналіз використання міжнародних розрахункових систем у Харківському регіоні.
56. Розглянути вигідність укладення коштів у нерухомість за програмами молодіжного будівництва.
57. Розглянути особливості використання поруки в Україні.
58. Порівняти умови надання фінансових послуг із недержавного пенсійного страхування у страхових компаніях зі страхування життя та недержавних пенсійних фондах для споживача.
59. Оцінити перспективи використання банками операцій РЕПО.
60. Навести визначальні риси операцій овердрафту на ринку фінансових послуг.
61. Розробити фінансово-кредитний механізм управління майном фізичної особи.
62. Визначити найкращу фінансову установу в будь-якій сфері діяльності.
63. Розробити систему стимулювання інтересу фізичних осіб на основі принципів маркетингу до споживання фінансової послуги.
64. Розробити бізнес-план будь-якої фінансової установи з розширення асортименту надання фінансових послуг.
65. Розглянути фінансово-кредитний механізм іпотечного кредитування в Україні.
66. Побудувати структурну схему взаємозв'язку пакета законів та нормативних актів в Україні з іпотечного кредитування.
67. Визначити склад і структуру інфраструктури ринку фінансових послуг.
68. Проаналізувати за результатами фінансової звітності стан розвитку довірчих операцій в окремих банках.
69. Розглянути фінансові послуги з довірчого управління активами на ринку нерухомості.
70. Установити зв'язок законів України "Про кредитні спілки" та "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг".
71. Визначити особливості лізингового кредитування в Україні.
72. Установити зв'язок законів України "Про фінансовий лізинг" і "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг".

Методичні рекомендації до виконання творчого індивідуального завдання для студентів заочної форми навчання

Творче індивідуальне завдання виконують у письмовій формі. Структура роботи складається із практичного завдання, двох теоретичних питань та двох задач. Практичне завдання стосується опису будь-якої фінансової послуги із власного (особистого) досвіду споживача, досвіду роботи за фахом або із зовнішніх джерел інформації. Теоретичні питання має бути викладено стисло, відповідно до законодавчо-нормативного регулювання ринків фінансових послуг в Україні або за кордоном. Бажано у відповіді на теоретичні питання наводити приклади із власної практичної діяльності. Варіант обирають за останньою цифрою номера залікової книжки за табл. Б.1. Теоретичні питання та завдання мають варіанти. Наприклад, для "5" може бути вибрано перше теоретичне питання з номерів 6, 27, 46; друге – із номерів 16, 37, 56, а завдання – 10 або 31 та 12 або 32.

Таблиця Б.1

Вибір варіанта виконання творчого індивідуального завдання

Остання цифра номера залікової книжки	Перше теоретичне питання (номер)	Друге теоретичне питання (номер)	Перше завдання (номер)	Друге завдання (номер)
0	1, 21, 42	11, 32, 51	2, 21	2, 22
1	2, 22, 43	12, 33, 52	3, 23	4, 22
2	3, 23, 44	13, 34, 53	5, 25	7, 25
3	4, 24, 45	14, 35, 54	7, 27	8, 28
4	5, 25, 26	15, 36, 55	9, 29	11, 30
5	6, 27, 46	16, 37, 56	10, 31	12, 32
6	7, 28, 47	17, 38, 57	12, 33	15, 34
7	8, 29, 48	18, 39, 58	14, 35	16, 36
8	9, 30, 49	19, 40, 59	17, 37	19, 38
9	10, 31, 50	20, 41, 60	18, 39	20, 40

Теоретичні питання

1. Відмінності валютних угод "СПОТ", "ТОД", "ТОМ".
2. Чинники, які найбільше впливають на вартість факторингу.
3. Позитивні характеристики Закону України "Про фінансовий лізинг".
4. Роль заставних операцій у кредитному процесі.
5. Мета фінансових установ за довірчого управління фінансовими активами.
6. Функціональна роль державного регулювання ринків фінансових послуг в управлінні його розвитком.
7. Відмінності в діяльності з обміну валют банку та небанківської фінансової установи.
8. Суттєва складова частина договору про надання фінансових послуг.
9. Приклад договору будь-якої фінансової послуги.
10. Економіко-правові умови створення та діяльності компаній з управління активами.
11. Економічні передумови можливостей надання коштів у позику.
12. Критерії класифікації депозитних послуг.
13. Основа платіжних систем.
14. Відмінності переказу грошей для фізичних та юридичних осіб.
15. Економічне значення ухвалення Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг".
16. Вимоги до захисту інформації у платіжних системах.
17. Функції контролю за діяльністю платіжних систем.
18. Підсистеми інфраструктури ринку фінансових послуг.
19. Відмінності класифікаційних характеристик кредитів.
20. Критерії класифікації факторингових послуг.
21. Класифікація фінансових послуг відповідно до законодавства України. Зміни, які можуть відбутися в ній за умов застосування інших критеріїв класифікації.
22. Галузі застосування клірингових операцій.
23. Функція рушія у фінансовому механізмі кредитної спілки.
24. Складові частини вартості фінансових послуг.
25. Спільне в операціях РЕПО і ломбардних операціях.
26. Роль електронного обігу цінних паперів.

27. Особливості операцій із фондовими деривативами на ринку цінних паперів.

28. Головна особливість організаційно-правового формування кредитних спілок в Україні.

29. Відмінності функціонування сфери фінансових послуг порівняно зі сферою матеріального виробництва.

30. Платіжні інструменти переказу грошей.

31. Показники, які застосовуються банками для оцінювання фінансового стану позичальника.

32. Порядок розрахунку лізингових платежів.

33. Відмінності прав і обов'язків лізингодавця від прав та обов'язків лізингоодержувача.

34. Права клієнта на інформацію під час надання фінансової послуги.

35. Право на здійснення операцій із надання фінансових послуг.

36. Роль фінансових установ в обслуговуванні підприємств.

37. Системні ознаки взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг.

38. Необхідність у запровадженні системи фінансового моніторингу, пов'язаного із запобіганням легалізації грошей, набутих злочинним шляхом.

39. Відмінність послуг фінансового лізингу від кредиту.

40. Призначення валютних операцій.

41. Перевага у процентному валютному арбітражі депозитних операцій щодо конверсійних.

42. Зміни на терміновому валютному ринку України.

43. Відмінності факторингу від фінансового лізингу.

44. Відмінності умов створення фінансових установ від інших суб'єктів підприємницької діяльності.

45. Головна перевага використання факторингу в зовнішньоекономічній діяльності підприємств.

46. Різновиди послуг із фінансово-консультаційного обслуговування підприємств фінансовими установами.

47. Критерій виділення основної функції ринку фінансових послуг.

48. Переваги й недоліки зростання обсягів залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо їхнього подальшого повернення.

49. Роль ліцензування фінансових послуг.

50. Фінансові послуги, які підлягають ліцензуванню.

51. Сутність фінансової послуги як економічної категорії.

52. Роль факторингових послуг у фінансовому механізмі управління ризиком неплатежів підприємств.

53. Функції ринку фінансових послуг.

54. Вартісна характеристика фінансових послуг (на прикладі будь-якої фінансової установи).

55. Загальна характеристика Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг".

56. Сутність послуг фінансового лізингу.

57. Право на здійснення операцій та особливості договору з надання фінансових послуг

58. Класифікація фінансових послуг відповідно до законодавства України.

59. Умови створення та діяльності фінансових установ.

60. Роль цінних паперів у кредитно-розрахунковому обслуговуванні підприємств.

Практичні завдання

Завдання 1

ПрАТ "Агросвіт" звернулося до банку за короткостроковим кредитом. Це сільськогосподарське підприємство середнього розміру, що мало намір придбати зернозбиральний комбайн вартістю 400 тис. грн. Для ухвалення попереднього рішення щодо кредитування банк має розрахувати інтегральний показник фінансового стану боржника – юридичної особи, маючи у своєму розпорядженні таку інформацію фінансової звітності (табл. Б.2).

Таблиця Б.2

Вихідні дані

Показники, тис. грн	Рік	
	2021	2022
1	2	3
Власний капітал	3 145	1 547
Підсумок активів балансу	12 147	12 101
Необоротні активи	5 158	5 162
Чистий фінансовий результат: прибуток	906	411
Інвестований власний капітал	2 972	2 572

1	2	3
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	1 170	711
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	16 393	12 117
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	956	501
Оборотні активи	6 989	6 964

Розрахувати інтегральний показник фінансового стану боржника – юридичної особи для оцінювання кредитоспроможності позичальника банку.

Завдання 2

Банк ухвалює рішення щодо кредитування підприємства, що може сплатити кредит із виручки 700 тис. грн, яку воно зможе одержати через 6 місяців. Процентна ставка за короткостроковими кредитами становить 15 %, які воно сплачує щоквартально.

Яким буде обсяг кредиту підприємству? Яких додаткових витрат зазнає підприємство, якщо воно не дотримає строків повернення боргу та сплатить його через 9 місяців?

Завдання 3

Панчішна фабрика регулярно постачає до 20 магазинів свою продукцію на умовах товарного кредитування. Строк платежу становить 30 днів. Обороти за місяць одного магазину дорівнює 40 тис. грн. Фабрика уклала з банком договір факторингу. Обсяг фінансування становить 80 % дебіторської заборгованості за позичкового процента 20 % річних. Комісійні банку становлять 0,5 % від обороту.

Як зміняться річні витрати постачальника – панчішної фабрики – за факторингом, якщо позичковий процент зменшиться на 5 п. п.?

Завдання 4

Кредит надано під 25 % річних. Унаслідок зміни умов кредитування після двох місяців ставку збільшили на 1 п. п., а після 6 місяців – ще на 2 п. п.

Визначити, яку суму підприємство має повернути банку через рік за кредит 250 тис. грн. Розрахувати збитки підприємства через збільшення процентної ставки за кредитування.

Завдання 5

Банк купив у підприємства дебіторську заборгованість на умовах факторингу в сумі 300 тис. грн на місяць та видав позику в розмірі 80 % від цієї заборгованості на умовах 30 % річних, а також 2 % комісійних від обсягу придбання.

Розрахувати річні витрати за факторингом. Який з елементів структури витрат – річна ставка чи розмір комісійних – більше вплинув на ці витрати?

Завдання 6

Банку необхідно розрахувати фінансові коефіцієнти, що використовують для інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи в динаміці за такими показниками фінансової звітності, наведеними в табл. Б.3.

Необхідно визначити зміни, що відбулися на підприємстві "Конті". Розрахувати всі можливі фінансові коефіцієнти для оцінювання кредитоспроможності позичальника банку.

Таблиця Б.3

Вихідні дані

Показники, тис. грн	Рік	
	2021	2022
Довгострокові фінансові інвестиції	100	120
Гроші та їх еквіваленти	300	70
Короткострокові кредити банків	30	20
Інші поточні зобов'язання	20	25
Цільове фінансування	10	–
Власний капітал	150	150
Чистий дохід від реалізації	15	5
Запаси	10	5
Фінансовий результат до оподаткування	20	30

Завдання 7

Шоколадна фабрика регулярно постачає до 10 магазинів свою продукцію на умовах товарного кредитування. Строк платежу становить 30 днів. Оборот за місяць одного магазину дорівнює 20 тис. грн. Фабрика уклала з банком договір факторингу. Обсяг фінансування дорівнює 70 % від дебіторської заборгованості за позичкового процента 22 % річних. Комісійні банку становлять 0,6 % від обороту.

Як зміняться річні витрати постачальника – шоколадної фабрики – за факторингом, якщо позичковий процент зменшиться на 4 п. п.?

Завдання 8

Підприємство одержало в банку кредит 50 тис. грн на 3 роки під 12 % річних. Після закінчення строку кредитування воно не змогло його погасити. Банк погодився продовжити строк кредитування ще на 2 роки зі збільшенням процентної ставки на 3 п. п.

Розрахувати суму, яку необхідно остаточно погасити підприємству. Визначити додаткові витрати підприємства, пов'язані із невиконанням ним зобов'язань за першим кредитом.

Завдання 9

Визначити, як вплине на суму, одержану підприємством за факторинговим договором, збільшення банківського процента за позику на 0,5 п. п., якщо загальна сума рахунків становить 500 тис. грн, а обсяг фінансування за факторингом 80 % від суми заборгованості. Комісія фактора дорівнює 2 % від обороту, а банківський процент за позику – 1,5 % на місяць. Період розрахунків – 30 днів.

Завдання 10

Підприємство здійснює вибір кредитування у двох банках. Перший банк пропонує кредит на 4 роки під 12 % річних, які нараховують за складними процентами. Другий банк здійснює кредитування за простими процентними ставками.

На скільки процентних пунктів буде відрізняться ставка другого банку за умов еквівалентності вартості кредитування до першого банку? Яким буде співвідношення процентних ставок, якщо перший банк змінить процентні ставки на 1 п. п.?

Завдання 11

Підприємство одержало в банку кредит 500 тис. грн на 5 років під 10 % річних. Після закінчення строку кредитування воно не змогло його погасити. Банк погодився продовжити строк кредитування ще на 2 роки зі збільшенням процентної ставки на 5 п. п.

Розрахувати суму, яку необхідно остаточно погасити підприємству. Визначити додаткові витрати підприємства, пов'язані із невиконанням ним зобов'язань за першим кредитом.

Завдання 12

Розрахувати плату за додаткові послуги лізингодавця, передбачені лізинговим договором у поточному році, якщо витрати на відрядження становлять 7 тис. грн, технічне обслуговування обладнання – 4 тис. грн, на навчання персоналу – 8 тис. грн. Строк лізингування становить 5 років.

Як зміняться річні витрати лізингоодержувача за додаткові послуги лізингодавця, якщо строк договору лізингу скоротити в 1,5 раза?

Завдання 13

Банку необхідно розрахувати фінансові коефіцієнти, що використовують для інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи в динаміці за такими показниками фінансової звітності, наведеними в табл. Б.4.

Необхідно визначити зміни, що відбулися на підприємствах. Розрахувати всі можливі фінансові коефіцієнти для оцінювання кредитоспроможності позичальника банку.

Таблиця Б.4

Вихідні дані

Підприємство	Власний Капітал	Довгострокові кредити банків	Короткострокові кредити банків	Довгострокові фінансові інвестиції	Нематеріальні активи	Чистий дохід від реалізації	Чистий прибуток
"СТС"	1,2	0,4	0,9	0,2	–	2	0,3
"Таврика"	2,5	0,8	1,5	1,2	0,5	1	0,2

Завдання 14

Банк купив у підприємства дебіторську заборгованість на умовах факторингу в сумі 500 тис. грн на місяць та видав позику в розмірі 80 % від цієї заборгованості на умовах 30 % річних, а також 2 % комісійних від обсягу придбання.

Розрахувати річні витрати за факторингом. Який з елементів структури витрат – річна ставка чи розмір комісійних – більше вплинув на ці витрати?

Завдання 15

Банк надав підприємству кредит у сумі 200 тис. грн на 5 років. Ставка за цим кредитом становить 20 % річних. Банк змінив умови кредитування, визначивши нарахування процентів не в кінці року, а в кінці кварталу.

Якого збитку зазнало підприємство? Чи перевищить цей збиток збільшення ставки за кредитом на 7 п. п.?

Завдання 16

Банк купив у підприємства дебіторську заборгованість на умовах факторингу в сумі 500 тис. грн на місяць та видав позику в розмірі 70 % від цієї заборгованості на умовах 25 % річних, а також 1,2 % комісійних від обсягу придбання.

Розрахувати річні витрати за факторингом. Який з елементів структури витрат – річна ставка чи розмір комісійних – більше вплинув на ці витрати?

Завдання 17

Фінансовому менеджеру підприємства "Обрій" необхідно визначитися щодо вигідності довірчого управління вільними фінансовими коштами цього підприємства, якому пропонують укласти трастовий договір із банком "Лідер". За умовами договору в довірче управління віддають грошову суму 100 млн грн. Дохід банку за довірчими операціями становить 2,5 млн грн на місяць. Комісійні довірчого керуючого дорівнюють 13 % доходу за трастом. За депозитного обслуговування банк "Лідер" пропонує 14,5 % річних.

Чи вигідно укласти підприємству "Обрій" трастовий договір?

Завдання 18

Банк установив комісійні в розмірі 2 % за купівлю дебіторської заборгованості та надав під цей факторинговий договір позику в розмірі 75 % від неї. На підприємстві продаж товарів у кредит становить 150 тис. грн. Рентабельність продажів – 15 %.

Як зміниться ефективність факторингу для підприємства, що уклало факторинговий договір, якщо обсяг продажів зросте на 15 %, а комісійні фактору збільшаться на 0,05 п. п.? Визначити, який із цих змінних факторів більше вплинув на витрати підприємства за факторингом.

Завдання 19

Банк ухвалив рішення щодо кредитування підприємства, що може сплатити кредит із виручки 500 тис. грн, яку воно одержить через 4 місяці. Процентна ставка за короткостроковим кредитом становить 22 % річних.

Яким буде обсяг кредиту підприємства? Як зміняться витрати підприємства на сплату процентів банку, якщо воно зможе розрахуватися з останнім через 3 місяці з моменту надання кредиту?

Завдання 20

Банк ухвалив рішення щодо кредитування підприємства, що може сплатити кредит із виручки 600 тис. грн, яку воно одержить через 4 місяці. Процентна ставка за короткостроковим кредитом становить 22 % річних.

Яким буде обсяг кредиту підприємства? Як зміниться розмір кредиту, якщо процентна ставка зменшиться вдвічі?

Завдання 21

Підприємство одержало кредит у банку 100 тис. грн на 2 роки під 25 % річних. Після закінчення цього строку воно не змогло його сплатити. Банк погодився продовжити строк кредитування ще на 2 роки під 16 % річних.

Розрахувати остаточну суму кредиту. Яких додаткових витрат зазнало підприємство, унаслідок підвищення процентної ставки?

Завдання 22

Підприємству надано кредит на 4 роки. Сума кредитування становила 150 тис. грн. Ставка кредитування – 15 % річних. Через рік підприємство додатково одержало кредит у сумі 50 тис. грн під 18 % річних.

Визначити суму, яку необхідно повернути підприємством банку разом із процентами за кредит через 4 роки.

Завдання 23

Банку необхідно розрахувати фінансові коефіцієнти, що використовують для інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи в динаміці за такими показниками фінансової звітності, наведеними в табл. Б.5.

Необхідно визначити зміни, що відбулися на підприємстві. Розрахувати всі можливі фінансові коефіцієнти для оцінювання кредитоспроможності позичальника банку.

Таблиця Б.5

Вихідні дані

Показники, тис. грн	Рік	
	2021	2022
Довгострокові фінансові інвестиції	100	120
Гроші та їх еквіваленти	200	50
Короткострокові кредити банків	30	20
Поточні забезпечення	60	130
Цільове фінансування	20	25
Власний капітал	10	–
Чистий дохід від реалізації	150	150
Чистий прибуток	15	5

Завдання 24

Підприємство здійснює вибір кредитування у двох банках. Перший банк пропонує кредит на 4 роки під 15 % річних, які нараховують за складними процентами. Другий банк здійснює кредитування за простими процентними ставками.

Який процент другий банк має запропонувати підприємству, щоб досягти еквівалентності умов щодо першого банку? Наскільки має змінитися процентна ставка другого банку, якщо перший її збільшить удвічі?

Завдання 25

Банк надає кредит підприємству під 14 % річних. Експертна комісія визначила, що середньорічний рівень інфляції становить 8 %.

Яку ставку має бути визначено у кредитній угоді, щоб платежі за кредитом було застраховано від знецінення? Які мають бути зміни у кредитній угоді, якщо середньорічний темп інфляції досягне рівня 8,5 %?

Завдання 26

Банку необхідно розрахувати фінансові коефіцієнти, що використовують для інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи в динаміці за такими показниками фінансової звітності, наведеними в табл. Б.6.

Необхідно визначити зміни, що відбулися на підприємстві.

Таблиця Б.6

Вихідні дані

Показники, тис. грн	Рік	
	2021	2022
Інша поточна дебіторська заборгованість	100	120
Гроші та їх еквіваленти	200	50
Короткострокові кредити банків	30	20
Довгострокові кредити банків	60	130
Інші поточні зобов'язання	20	25
Цільове фінансування	10	–
Власний капітал	150	150
Чистий дохід від реалізації	15	5
Чистий прибуток	10	2

Завдання 27

Кондитерська фабрика регулярно постачає до 20 магазинів свою продукцію на умовах товарного кредитування. Строк платежу становить

30 днів. Оборот за місяць одного магазину дорівнює 40 тис. грн. Фабрика уклала з банком договір факторингу. Обсяг фінансування становить 90 % від дебіторської заборгованості за позичкового процента 20 % річних. Комісійні банку – 0,5 % від обороту.

Як зміняться річні витрати постачальника – кондитерської фабрики – за факторингом, якщо позичковий процент зменшиться на 5 п. п.?

Завдання 28

Банк ухвалює рішення щодо кредитування підприємства, що може сплатити кредит із доходу 700 тис. грн, який він одержить через 7 місяців. Процентна ставка за короткостроковим кредитом становить 15 %.

Яким буде обсяг кредиту підприємству? Яких додаткових витрат зазнає підприємством, якщо воно не дотримає строків повернення кредиту і сплатить його через 9 місяців? Штрафні санкції становлять 0,001 % за кожний день затримки платежу.

Завдання 29

Банк установив комісійні в розмірі 1,5 % за купівлю дебіторської заборгованості та надав під цей факторинговий договір позику в розмірі 75 % від неї. Продаж товарів у кредит становить на підприємстві 150 тис. грн. Рентабельність продажів – 15 %.

Як зміниться ефективність факторингу для підприємства, що уклало факторинговий договір, якщо обсяг продажів зросте на 15 %, а комісійні фактора збільшаться на 0,05 п. п.? Визначити, який із цих змінних факторів більше вплинув на витрати підприємства з факторингу.

Завдання 30

Банк ухвалює рішення щодо кредитування підприємства, що може сплатити кредит із доходу 800 тис. грн, який він одержить через 6 місяців. Процентна ставка за короткостроковим кредитом становить 15 %.

Яким буде обсяг кредиту підприємству? Яких додаткових витрат зазнає підприємством, якщо воно не дотримає строків повернення кредиту і сплатить його через 8 місяців? Штрафні санкції становлять 0,001 % за кожний день затримки платежу.

Завдання 31

Банк надав підприємству кредит у сумі 100 тис. грн на 5 років. Номінальна ставка за цим кредитом становить 15 % річних. Банк змінив умови кредитування, визначивши нарахування процентів не в кінці року, а в кінці кварталу.

Якого збитку зазнало підприємство? Чи перевищить цей збиток збільшення ставки за кредитом на 10 п. п. за умов нарахування процентів щорічно?

Завдання 32

Банк надав підприємству кредит у сумі 500 тис. грн на 4 роки. Номінальна ставка за цим кредитом становить 15 % річних. Банк змінив умови кредитування, визначивши нарахування процентів не в кінці року, а в кінці місяця.

Якого збитку зазнало підприємство? Чи перевищить цей збиток збільшення ставки за кредитом на 5 п. п. за умов нарахування процентів щорічно?

Завдання 33

Банк купив в одного підприємства дебіторську заборгованість у сумі 20 тис. грн на місяць і надав йому позику в розмірі 80 % від цієї заборгованості, а у другого – на повну суму – 20 тис. грн. Умови обслуговування заборгованості однакові – 2 % комісійних від обсягу придбання та 30-процентна ставка на рік від обсягу фінансування.

Порівняйте річні витрати, пов'язані з факторингом і визначити вплив тих чинників, які збільшили витрати одного з підприємств на факторинг.

Завдання 34

Банк купив в одного підприємства дебіторську заборгованість у сумі 70 тис. грн на місяць і надав йому позику в розмірі 80 % від цієї заборгованості, а у другого – на повну суму – 50 тис. грн. Умови обслуговування заборгованості однакові – 3 % комісійних від обсягу придбання та 30-процентна ставка на рік від обсягу фінансування.

Порівняйте річні витрати, пов'язані з факторингом і визначити вплив тих чинників, які збільшили витрати одного з підприємств на факторинг.

Завдання 35

Розрахувати показники рентабельності підприємства – позичальника банку, якщо фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування становив 200 тис. грн. Інших видів діяльності позичальник не здійснював. Підприємство має основних засобів за залишковою вартістю на 1 млн грн, грошових коштів у національній валюті – 30 тис. грн, а також готової продукції на складі в сумі 45 тис. грн.

Як вплине на рентабельність зменшення залишкової вартості основних засобів на 20 %?

Завдання 36

Розрахувати показники рентабельності підприємства – позичальника банку, якщо фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування становив 200 тис. грн. Інших видів діяльності позичальник не здійснював. Підприємство має основних засобів за залишковою вартістю на 2 млн грн, грошових коштів у національній валюті – 50 тис. грн, а також готової продукції на складі в сумі 45 тис. грн.

Як вплине на рентабельність зменшення залишкової вартості основних засобів на 10 %?

Завдання 37

Фінансовому менеджеру підприємства "Обрій" необхідно визначитися щодо вигідності довірчого управління вільними фінансовими коштами цього підприємства, якому пропонують укласти трастовий договір із банком "Лідер". За умовами договору в довірче управління віддають грошову суму 100 млн грн. Дохід банку за довірчими операціями становить 3,5 млн грн на місяць. Комісійні довірчого керуючого дорівнюють 13 % доходу за трастом. За депозитного обслуговування банк "Лідер" пропонує 13,5 % річних.

Чи вигідно укласти підприємству "Обрій" трастовий договір?

Завдання 38

Визначити, яку суму підприємство повинно повернути банку через рік за кредит 200 тис. грн, який надано під 20 % річних. Після двох місяців ставку збільшили на 5 п. п., після трьох місяців ще на 2 п. п., а після 8 місяців користування кредитом і до кінця строку ставка становила 30 %.

Яких збитків зазнало підприємство, унаслідок погіршення умов кредитування?

Завдання 39

Розрахувати плату за додаткові послуги лізингодавця, передбачені лізинговим договором у поточному році, якщо витрати на відрядження становлять 7 тис. грн, технічне обслуговування обладнання – 4 тис. грн, на навчання персоналу – 8 тис. грн. Строк лізингування становить 4 роки.

Як зміняться річні витрати лізингоодержувача за додаткові послуги лізингодавця, якщо строк договору лізингу скоротити в 1,2 рази?

Завдання 40

Визначити, яку суму підприємство має повернути банку через рік за кредит 500 тис. грн, який надано під 23 % річних. Після двох місяців ставку збільшили на 8 п. п., після п'яти місяців ще на 2 п. п., а після 8 місяців користування кредитом і до кінця строку ставка становила 30 %.

Яких збитків зазнало підприємство, унаслідок погіршення умов кредитування?

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до виконання практичних завдань, лабораторних та самостійних робіт студентів.....	6
Змістовий модуль 1. Основні організаційно-економічні засади регулювання і контролю діяльності фінансових установ в Україні.....	6
Тема 1. Фінансові послуги, їхня класифікація та роль в економіці.....	6
Тема 2. Умови створення та діяльності фінансових установ.....	8
Тема 3. Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг.....	12
Тема 4. Фінансовий моніторинг та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму...	16
Тема 5. Платіжні системи та переказ коштів	19
Тема 6. Фінансові послуги з обміну валюти.....	21
Змістовий модуль 2. Фінансові послуги із залучення фінансових активів та надання грошових коштів у позику.....	24
Тема 7. Фінансові послуги із залучення грошових коштів із зобов'язанням їхнього наступного повернення.....	24
Тема 8. Взаємовідносини фінансових установ і клієнтів із кредитного обслуговування, оцінка кредитних ризиків.....	27
Тема 9. Особливості діяльності кредитних спілок.....	31
Тема 10. Послуги з фінансового лізингу	33
Тема 11. Послуги з факторингу	35
Тема 12. Послуги ломбардів	38
Змістовий модуль 3. Фінансові послуги із цінними паперами, довірчого управління, недержавного пенсійного забезпечення.....	40
Тема 13. Фінансові послуги на фондовому ринку	40
Тема 14. Довірче управління фінансовими активами	44
Тема 15. Фінансові послуги у сфері будівництва житла та операціях із нерухомістю	45
Тема 16. Послуги з надання поруки та гарантій.....	55
Тема 17. Фінансові послуги у сфері страхування і накопичувального пенсійного забезпечення	56
Рекомендована література.....	60
Додатки.....	73

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань, лабораторних
та самостійних робіт студентів
спеціальності 072 "Фінанси,
банківська справа та страхування"
освітніх програм "Фінанси і кредит"
та "Митний контроль"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Внукова** Наталія Миколаївна
Ачкасова Світлана Анатоліївна

Відповідальний за видання *В. М. Тищенко*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2023 р. Поз. № 65 ЕВ. Обсяг 96 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*